

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra sociologie a andragogiky

**Spokojenost sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi
Městského úřadu ve Znojmě s legislativní úpravou systému pomoci
v hmotné nouzi**

Satisfaction of social workers in material need assistance department of
Znojmo municipal with legislative change in material need assistance
system

Bakalářská diplomová práce

Alice Tušarová

Vedoucí bakalářské diplomové práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

Ve Znojmě dne 1. března 2011

Obsah

Úvod.....	5
Část teoretická	
1 Pomoc v hmotné nouzi	
v systému sociálního zabezpečení.....	7
2 Legislativní úprava pomoci v hmotné nouzi.....	10
2.1 Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.....	11
2.1.1 Životní minimum.....	11
2.1.2 Existenční minimum.....	12
2.1.3 Okruhy společně posuzovaných osob.....	13
2.2 Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.....	15
2.2.1 Hmotná nouze osoby.....	15
2.2.2 Dávky pomoci v hmotné nouzi.....	16
2.2.3 Posuzování příjmu osoby.....	17
2.2.4 Rozhodné období při posuzování příjmu osoby.....	18
2.2.5 Zvýšení příjmu osoby vlastním přičiněním.....	19
2.2.6 Živobytí.....	20
2.2.7 Veřejná a dobrovolnická služba.....	22
2.2.8 Formy poskytování dávek.....	24
2.2.9 Výplata dávek.....	26
2.2.10 Náležitosti žádosti o dávku	26
2.3 Vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi.....	29
2.3.1 Zvýšení částky živobytí osoby z důvodu dietního stravování...29	
3 Sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi.....	31
3.1. Vzdělávání sociálních pracovníků.....	33

Část praktická

4 Metodologická část.....	35
4.1 Formulace výzkumného cíle.....	36
4.2 Formulace hypotéz.....	36
4.3 Metoda výzkumu.....	36
4.3.1 Rozhovor.....	37
4.3.2 Formulace otázek.....	38
4.4 Výzkumný soubor.....	42
5 Empirické šetření.....	45
5.1 Dosažené výsledky z empirického šetření.....	70
5.2 Závěry z empirického šetření.....	72
Závěr.....	74
Anotace.....	75
Annotation.....	76
Použitá literatura.....	77

Úvod

Důvodem, který mě vedl ke zvolení daného tématu – spokojenost sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi s legislativním ukotvením pomoci v hmotné nouzi – je můj zájem zjistit, jak se k legislativní úpravě oblasti své působnosti staví sami pracovníci. V čem spatřují přínos právní úpravy a naopak, v čem vidí její nedostatky. Dále se chci ve své práci zabývat možnostmi řešení těchto nedostatků z pohledu samotných sociálních pracovníků.

Pomoc v hmotné nouzi, která má své ukotvení v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi tvoří třetí pilíř sociálního zabezpečení. Legislativní úprava této oblasti nahrazuje do konce roku 2006 účinnou právní úpravu v podobě zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti. Zvolené téma je tedy aktuální nejen z pohledu délky účinnosti výše uvedeného zákona, ale také vzhledem k problematice, které se týká. Vzhledem k ekonomické situaci nejen v naší zemi lze očekávat do budoucna vzrůstající počet nezaměstnaných, jedinců bez nároku na výplatu invalidních nebo starobních důchodů či lidí vykonávajících neplnohodnotná zaměstnání na základě alternativních pracovních úvazků a s tím spojených nízkých příjmů.

Předmětem mého empirického šetření bude míra spokojenosti sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě se stávajícím legislativním ukotvením pomoci v hmotné nouzi.

Ve své práci se budu snažit zjistit míru spokojenosti jednotlivých sociálních pracovníků, kteří vykonávají ve Městě Znojmě státní správu na poli pomoci v hmotné nouzi, tak, abych získala ucelený pohled na dopad legislativní úpravy pro klienty a možnosti změny této úpravy z pohledu konkrétních pracovníků.

Cílem předložené bakalářské diplomové práce je zjistit, jak jsou spokojeni sociální pracovníci se stávající legislativní úpravou pomoci v hmotné nouzi a jaké jsou podle jejich mínění možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi.

Pro realizaci svého výzkumného záměru jsem zvolila kvantitativní výzkum. Tento výzkum budu provádět na Městském úřadě ve Znojmě, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, oddělení pomoci v hmotné nouzi.

Data relevantní pro mé empirické šetření budu získávat prostřednictvím metody dotazování, techniky rozhovoru. Jednotlivé strukturované rozhovory pak povedu s pracovníky uvedeného oddělení.

Výstupem mého empirického šetření pak bude zjištění, jaká je míra spokojenosti pracovníků hmotné nouze s legislativní úpravou této oblasti.

Myslím si, že ze závěrů mé práce mohou čerpat sociální pracovníci hmotné nouze, kteří tak budou moci porovnat svou míru spokojenosti s právní úpravou s mírou spokojenosti svých kolegů a tato práce jim tak může být inspirací a informačním pramenem.

1 Pomoc v hmotné nouzi v systému sociálního zabezpečení

System sociálního zabezpečení je nástrojem sociální politiky. Za nástroje sociální politiky považujeme prostředky, jimiž sociální subjekt působí na sociální objekt. Prostředky mohou být peníze a pomoc (dar či služba), kterými se uskutečňuje služba (darování a konání). Konáním rozumíme buď plnění peněžní, nebo věcné a poskytnutí služby, která je činnost ve prospěch objektu.¹

Subjektem sociální politiky může být stát, který prostřednictvím institucí, které vytváří k realizaci práva, může něco dávat nebo konat ve prospěch jiných subjektů. Finance k realizaci své sociální politiky stát získává především prostřednictvím daní.²

Institucemi jsou myšleny organizace, které realizují státní sociální politiku. Tyto organizace jsou pak nazývány sociální správou.³

Objektem sociální politiky jsou osoby nebo skupiny osob, ke kterým sociální politika směřuje a které z ní mají prospěch. Tyto osoby jsou zpravidla definovány určitou společensky uznanou potřebou (chudoba, nemajetnost). Mají tedy společná znaky a mohou být definovány kategoricky, jako je například míra chudoby.⁴

System sociálního zabezpečení České republiky je organizačně uspořádán do tří subsystémů. Prvním subsystémem je sociální pojištění zahrnující zejména důchodové a nemocenské pojištění. Sociální dávky vyplácené tímto systémem jsou financované plátcem pojistného. Tento subsystém je určen především k ochraně pracujících osob před nepříznivou sociální událostí, kdy by mohlo dojít ke snížení nebo ztrátě příjmu ze zaměstnání. Druhým subsystémem je státní sociální podpora zahrnující sociální dávky určené především k podpoře rodin s dětmi. Mezi tyto dávky řadíme rodičovský příspěvek, přídavek na dítě, sociální příplatek, porodné nebo příspěvek na bydlení. Dávky státní sociální podpory jsou financovány

¹ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 174

² MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 171

³ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 177

⁴ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 160-161

z daní občanů. Třetím subsystémem je sociální pomoc, která zahrnuje sociální služby, sociálně-právní ochranu dětí a pomoc v hmotné nouzi. Tento nepojistný subsystém je tak jako předchozí financován z daní. Významným zdrojem financování jsou také prostředky nestátních neziskových organizací a soukromých dárců. Třetí subsystém slouží k ochraně občanů před sociálním vyloučením a chudobou.⁵

V této kapitole seznamuji se subsystémem pomoci v hmotné nouzi, který je řazen do systému sociálního zabezpečení. Pro lepší přehlednost výše uvádím ve stručnosti všechny tři subsystémy sociálního zabezpečení, aby tak bylo možné lépe pochopit smysl pomoci v hmotné nouzi v systému sociálního zabezpečení. Dále zde nastiňuji koncept absolutní a relativní chudoby, která je určena hranicí životního a existenčního minima. Jinak řečeno je pomoc v hmotné nouzi pomocí v chudobě, proto ji zde také zmiňuji.

Systém pomoci v hmotné nouzi reaguje na stav chudoby, který je přirozenou součástí života společnosti. Chudoba má dvě podoby. Chudoba absolutní, která je dána hranicí existenčního minima, a chudoba relativní, která je dána hranicí životního minima. Pojmy existenční minimum a životní minimum objasním dále v textu.⁶

Chudoba je stav, který je důsledkem nerovného přístupu k rozdělovanému bohatství společnosti, kdy uspokojení základních potřeb není v potřebné míře zabezpečeno dostatečnými příjmy a kdy tyto příjmy nelze z nějakých objektivních příčin zvýšit a kdy občan nemá majetek, který by mu umožnil získat prostředky ve výši, která je společností uznána jako minimální. Chudoba je tak spojována s hmotnou nouzí a se sociálním vyloučením. Chudobu můžeme dělit na chudobu absolutní a chudobu relativní, jak jsem již uvedla výše. Hranice absolutní chudoby jsou dány prostředky, které dovolují uhradit potřeby holého přežití v dané společnosti. Tato hranice označuje, co je nezbytné k udržení pouhé existence člověka v dané společnosti. V případě hranice chudoby relativní se jedná o

⁵ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 163-165

⁶ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 109-110

vymezení vzdálenosti od průměrného životního standardu ve společnosti. Člověk nacházející se na hranici relativní chudoby tak uspokojuje své základní životní potřeby, ale zároveň je v určitém smyslu vyloučen ze společnosti. Není tak schopen zabezpečit své životní potřeby v míře, která je ve společnosti, v níž žije, obvyklá.⁷

Životní minimum označuje minimální společensky garantovaný příjem, který umožní uspokojovat základní životní potřeby v míře, která je uznána společností za minimálně nezbytnou pro udržení přiměřené spotřeby a zapojení do normálního života na velmi skromné úrovni. Životní minimum je hranicí chudoby a rozděluje tak obyvatelstvo na chudé a nechudé.⁸

Existenční minimum je nejnižší úroveň příjmů, která je garantována všem obyvatelům a týká se těch obyvatel, kteří nejsou ochotni spolupracovat na změně své nepříznivé ekonomické situace, ačkoliv k tomu mají předpoklady.⁹ Pokud by svými příjmy nedosahovali hranice existenčního minima, došlo by k ohrožení zdraví a života občana.¹⁰

Pokud by neexistoval systém pomoci v hmotné nouzi, hrozilo by, že by se občané mohli ocitnout ve stavu relativní chudoby, pokud by jejich příjem klesl pod částku životního minima, nebo ve stavu absolutní chudoby, pokud by jejich příjem klesl pod částku existenčního minima.¹¹

V této kapitole jsem seznámila s pojmem pomoci v hmotné nouzi, s tím na jakém místě se hmotná nouze v systému sociálního zabezpečení nachází a k čemu slouží. V další kapitole se budu zabývat legislativním ukotvením pomoci v hmotné nouzi, neboť jako jeden ze subsystémů sociálního zabezpečení garantovaného státem je i tento legislativně ukotven.

⁷ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 107-110

⁸ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 118

⁹ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 271

¹⁰ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 269

¹¹ KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 109-110

2 Legislativní úprava pomoci v hmotné nouzi

Pomoc v hmotné nouzi je jako jeden ze subsystémů sociálního zabezpečení garantovaného státem legislativně ošetřen v podobě zákona, a to zákona o pomoci v hmotné nouzi. Tento zákon, jak už název napovídá, je hlavním zákonem této oblasti, neboť jeho hlavní úlohou je samotné vymezení pojmu hmotné nouze.¹²

Zákon o životním a existenčním minimu pak vymezuje částky životního a existenčního minima a vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení pomoci v hmotné nouzi, je významná především z důvodu, že uvádí přehled částek navyšujících částky živobytí z důvodu dietního stravování.¹³

V dalších třech podkapitolách své bakalářské práce se budu zabývat obsahem výše uvedených právních předpisů. Hlavní pozornost věnuji především těm ustanovením zákona, která jsou spjata s předmětem mého empirického šetření. Na dalších stranách uvádím informace o „třech pilířích“ pomoci v hmotné nouzi, kterými jsou podoby legislativních úprav, které níže uvádím. Stejně tak, jako v předchozí kapitole seznamuji s tím, že pomoc v hmotné nouzi je jedním ze „třech pilířů“ sociálního zabezpečení, seznamuji v této kapitole s tím, které podoby legislativních úprav tvoří „pilíře“ pomoci v hmotné nouzi. Mezi „pilíře“ sociálního zabezpečení řadíme sociální pojištění, státní sociální podporu a sociální pomoc. Jednotlivé podoby legislativních úprav jsem zařadila pro lepší přehlednost podle důležitosti. Prvním zákonem, se kterým seznamuji, bude zákon o životním a existenčním minimu, následuje zákon o pomoci v hmotné nouzi a poslední právní úpravou pak bude vyhláška, která provádí některá ustanovení tohoto zákona.

¹² zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

¹³ zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

2.1 Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

V této kapitole se budu zabývat „prvním“ pilířem“ systému pomoci v hmotné nouzi a tím je výše uvedený zákon. Z uvedené kapitoly budou důležité především informace o výši životního a existenčního minima, o kterém jsem se zmínila v kapitole o částkách živobytí, které byly stanoveny v souladu s výší částek těchto minim.

Zákon upravuje životní minimum jednotlivce a společně posuzovaných osob, existenční minimum a okruhy společně posuzovaných osob, dále uvádí seznam započitatelných příjmů, způsob zápočtu příjmů z podnikání nebo z jiné samostatné výdělečné činnosti a upravuje zvýšení částek životního a existenčního minima, které může být zvýšeno nařízením vlády.¹⁴

Vláda může rozhodnout o valorizaci částek životního a existenčního minima na základě svého uvážení nejen na základě růstu spotřebitelských cen, ale i po posouzení sociálních a ekonomických souvislostí.¹⁵

Ustanovení, která se dotýkají každého z klientů pomoci v hmotné nouzi, jsou ustanovení upravující výši částek životního a existenčního minima a dále ustanovení upravující společné posuzování osob.

2.1.1 Životní minimum

Životní minimum je stanoveno jako minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb. Nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení.¹⁶

Částka životního minima jednotlivce činí měsíčně 3 126,-Kč. Za jednotlivce se považuje osoba, která není společně posuzována s jinými

¹⁴ zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ § 9 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a Metodický pokyn MPSV ČR č. 7/2007, s. 13

¹⁶ § 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

osobami. Pokud je osoba posuzována společně s jinými osobami, jsou částky životního minima odstupňovány podle pořadí osob¹⁷:

- částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí, činí měsíčně 2 880,-Kč
- částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně 2 600,-Kč
- částka životního minima nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku činí měsíčně 2 250,-Kč
- částka životního minima nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku činí měsíčně 1 960,-Kč
- částka životního minima nezaopatřeného dítěte do 6 let věku činí měsíčně 1 600,-Kč

Životní minimum osob, které se posuzují společně, se stanoví jako úhrn částek životního minima všech těchto osob.¹⁸

2.1.2 Existenční minimum

Existenční minimum je nejnižší možná částka, která může osobě náležet. Pokud má tedy osoba částku živobytí (pojem osvětlím dále v textu) na úrovni existenčního minima, tato pak již nemůže níže klesnout. Existenční minimum je stanoveno jako minimální hranice příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití.¹⁹

Částka existenčního minima osoby činí měsíčně 2 020,-Kč.²⁰

¹⁷ § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ § 2 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹ § 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ § 5 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

2.1.3 Okruhy společně posuzovaných osob

V této kapitole uvádím seznam osob, které mohou být společně posuzovány s žadatelem na žádosti o dávku. Uvádím zde také přehled osob, které lze z žádosti o dávku vyloučit, a nejsou tak s žadatelem společně posuzovány.

Společně se posuzují²¹:

- rodiče a nezletilé děti
- manželé a registrovaní partneři
- rodiče a zletilé děti, pokud tyto děti společně s rodiči užívají byt a nejsou společně posuzovány s jinými osobami (manželé, registrovaní partneři, jiné osoby)
- jiné osoby, které společně užívají byt, s výjimkou osob, které písemně prohlásí, že spolu trvale nežijí a společně neuhrazují náklady na své potřeby.

V případě osob jiných, které nejsou v zákoně specifikovány, lze za osoby jiné považovat především druha a družku a osoby v partnerském vztahu.²²

Společně se posuzují i osoby, které se přechodně, z důvodu soustavné přípravy na budoucí povolání, zdravotních nebo pracovních, jakož i z důvodu dlouhodobého výkonu dobrovolnické služby, zdržují mimo byt, který užívají k bydlení.²³

V případě posuzování rodičů a nezletilých dětí, pokud bylo nezletilé nezaopatřené dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, neposuzuje se společně s druhým rodičem. Za rodiče se považuje též osoba, které bylo nezletilé nezaopatřené dítě svěřeno do péče

²¹ § 4 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

²² Metodický pokyn MPSV ČR č. 2/2006, s. 36

²³ § 4 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu. V tomto případě není dítě posuzováno společně s rodičem, který je v rodném listě dítěte jako rodič uveden. Nezaopatřené dítě se neposuzuje společně s rodiči, pokud je na základě rozhodnutí příslušného orgánu v plném přímém zaopatření ústavu pro péči o děti nebo mládež.²⁴

Z okruhu společně posuzovaných osob jsou vyloučeny osoby, kterým se poskytuje ústavní péče v psychiatrické léčebně nebo v léčebně pro dlouhodobě nemocné déle než 3 kalendářní měsíce, osoby, kterým nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodily pracovní neschopnost, nebo jim vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užitím omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu.²⁵

Z okruhu společně posuzovaných osob jsou dále vyloučeny osoby, které jsou ve vazbě, ve výkonu ochranného opatření zabezpečovací detence nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, pokud tato skutečnost trvala po celý kalendářní měsíc.²⁶

Orgán pomoci v hmotné nouzi může v případech hodných zvláštního zřetele z okruhu společně posuzovaných osob vyloučit na žádost žadatele o dávku tu osobu, u které žadatel prokáže, že společně s ním neužívá byt a společně s ním se nepodílí na úhradě nákladů společných potřeb.²⁷

²⁴ § 4 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ § 8 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ § 4 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

²⁷ § 8 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

2.2 Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon o pomoci v hmotné nouzi je stěžejním zákonem systému pomoci v hmotné nouzi. Zákon upravuje stav hmotné nouze, uvádí osoby, které nejsou v hmotné nouzi, obsahuje přehled dávek systému pomoci v hmotné nouzi a podmínky nároku na tyto dávky. Vymezuje pojmy „příjem“ a „rozhodné období“. Uvádí možnosti zvýšení příjmu vlastním přičiněním, které se člení na možnosti zvýšení příjmu vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek, prodejem nebo jiným využitím majetku, a hodnotí tyto možnosti. Definuje celkové sociální a majetkové poměry.²⁸

2.2.1 Hmotná nouze osoby

V této podkapitole seznamuji s tím, jaké podmínky musí osoba splňovat, aby mohla být označena za osobu v hmotné nouzi.

Osoba se nachází v hmotné nouzi, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo. V tomto případě osobě vzniká nárok na příspěvek na živobytí.²⁹

V hmotné nouzi se nachází osoba i v případě, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí částek živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení. V tomto případě vzniká osobě nárok na doplatek na bydlení.³⁰

Za osobu v hmotné nouzi lze považovat i osobu, která nesplňuje nárok na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, avšak s přihlédnutím k jejím příjmům, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví. Za osobu v hmotné nouzi lze považovat i osobu, kterou postihne

²⁸ zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

²⁹ § 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ § 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami. Dále lze za osobu v hmotné nouzi považovat osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázané ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu nebo na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby a na základní vybavení domácnosti a odůvodněných nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte. Dále lze za osobu v hmotné nouzi považovat i osobu, která v daném čase, s ohledem na neuspokojivé sociální zázemí a nedostatek finančních prostředků nemůže úspěšně řešit svoji situaci a je ohrožena sociálním vyloučením, neboť je propuštěna z výkonu zabezpečovací detence, z výkonu vazby nebo z výkonu trestu odnětí svobody, je po ukončení léčby chorobných závislostí propuštěna ze zdravotnického zařízení, psychiatrické léčebny nebo léčebného zařízení pro chorobné závislosti, je propuštěna ze školského zařízení pro výkon ústavní či ochranné výchovy nebo z pěstounské péče po dosažení zletilosti, nemá uspokojivě naplněny životně důležité potřeby vzhledem k tomu, že je osobou bez přístřeší a je osobou, jejíž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby.³¹

2.2.2 Dávky pomoci v hmotné nouzi

Peněžité dávky jsou obnosy vyplácené těm, kdo na ně mají nárok, jimž byly přiznány úředním výrokem, nebo poskytnuty jako dar. Pro opakující se peněžité dávky je typické, že se poskytují pravidelně v určitém časovém intervalu, ze stále stejného důvodu, za jednou splněných podmínek, pokud

³¹ § 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

trvají, a v dané nominální nebo reálné výši či ve výši pravidelně nebo nepravidelně valorizované.³²

V této podkapitole informuji o typech dávek, které osoba, která je uznána za osobu v hmotné nouzi, může pobírat, pokud o to projeví zájem, a díky nim se tak může vymanit ze stavu hmotné nouze.

Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou příspěvek na živobytí, který slouží k zajištění výživy a základních osobních potřeb, doplatek na bydlení, který slouží k zajištění ubytování, a mimořádná okamžitá pomoc, která je nenárokovou dávkou, o jejíž výši a nároku rozhoduje příslušný správní orgán a která je určena pro situace, které nepokrývají dvě předchozí dávky.³³

Pověřený obecní úřad rozhoduje o přiznání příspěvku na živobytí, mimořádné okamžité pomoci a doplatku na bydlení a o jejich výši a provádí jejich výplatu.³⁴ Obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhoduje o přiznání a výši mimořádné okamžité pomoci osobám v hmotné nouzi a provádí jejich výplatu.³⁵

2.2.3 Posuzování příjmu osoby

V dávce příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení se v různé míře zohledňuje příjem společně posuzovaných osob, který je rozhodný pro stanovení výše a nároku na dávku. Toto posuzování příjmu má motivační funkci, neboť díky tomu, že se příjem, pro který je člověk nucen vyvinout aktivitu, nezohledňuje v plné výši, osobě v hmotné nouzi tak zůstává určitá částka příjmu, maximálně však 30% z příjmu „na přilepšenou“, jak osvětlím dále.

Příjem ze závislé činnosti a z funkčních požitků se v dávce pomoci v hmotné nouzi zohledňuje z 70%. Tímto příjmem se rozumí především

³² MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 175

³³ § 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ § 61 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ § 62 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

příjem ze zaměstnání vyplácený na základě pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti.³⁶

V praxi to pak znamená, že například osobě, které byl vyplacen příjem ze zaměstnání ve výši 10 000,-Kč, se v dávce zohlední pouze částka ve výši 7 000,-Kč.

Příjem z podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci a dávky nemocenského pojištění se v dávce pomoci v hmotné nouzi zohledňují z 80%.³⁷ V praxi to pak znamená, že osobě, které byly vyplaceny například dávky nemocenského pojištění ve výši 10 000,- Kč, se v dávce zohlední pouze částka ve výši 8 000,- Kč.

Ostatní započitatelné příjmy se v dávce pomoci v hmotné nouzi zohledňují z 100%.³⁸ Ostatními započitatelnými příjmy se rozumí především příjmy z podnikání a z jiné samostatně výdělečné činnosti, dávky důchodového pojištění, výživné a příspěvek na výživu rozvedeného manžela a neprovdané matce a dávky státní sociální podpory.³⁹

2.2.4 Rozhodné období při posuzování příjmu osoby

Na tomto místě informuji o tom, které měsíce při posuzování příjmu osoby jsou rozhodující. Může se jednat, jak dále vysvětlím, buď o tři předchozí měsíce, nebo jen o měsíc, ve kterém si klient žádost podá. Možnost vycházet při podání žádosti při posuzování příjmu jen z jednoho měsíce může být pro klienta přínosem, protože například klient, který si podá žádost v měsíci, kdy je bez příjmu a v předchozích měsících měl například příjem ze zaměstnání, by byl znevýhodněn, protože by se mu započítával příjem, který už nemá.

Rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem pro účely posuzování vzniku nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi, je období tří kalendářních

³⁶ § 9 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ § 9 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

³⁸ § 9 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ § 7 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

měsíců předcházejících měsíci, v němž byla uplatněna žádost o dávku, nebo pokud došlo u osoby k podstatnému poklesu příjmu, je rozhodným obdobím období kalendářního měsíce, v němž byla podána žádost o dávku.⁴⁰

Za podstatný pokles příjmu se považuje zejména ztráta příjmu z výdělečné činnosti, ukončení výplaty podpory v nezaměstnanosti nebo podpory při rekvalifikaci a ukončení výplaty rodičovského příspěvku.⁴¹ Podstatným poklesem příjmu se rozumí celková ztráta jednoho z příjmů, nikoli snížení příjmu z výdělečné činnosti.⁴²

2.2.5 Zvýšení příjmu osoby vlastním přičiněním

V této kapitole seznámím se situací, kdy má osoba v hmotné nouzi majetek, který by mohla využít a získat tak finanční prostředky ke zlepšení své životní situace.

Při posuzování nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi příspěvku na živobytí se zjišťuje, zda má osoba v hmotné nouzi možnost zvýšit si příjem vlastním přičiněním. Rozumí se tím zvýšení příjmu vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek a prodejem nebo jiným využitím majetku. V případě zvýšení příjmu vlastní prací se tato možnost zkoumá u osob vedených v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. V případě zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek se jedná o možnost získání prostředků z pojistných systémů (dávky důchodového pojištění) a nepojistných systémů (dávky státní sociální podpory). V případě zvýšení příjmu prodejem nebo jiným využitím majetku se jedná o možnost využití movitého nebo nemovitého majetku, který má osoba ve svém vlastnictví.⁴³

V případě nemovitého majetku se prodej nebo jiné využití majetku nevyžaduje u nemovitostí nebo bytu, které občan využívá k přiměřenému trvalému bydlení. Orgán pomoci v hmotné nouzi na základě sociálního šetření posoudí, zda byt, který osoba užívá, je přiměřený vzhledem k jejím

⁴⁰ § 10 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ § 10 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁴² Metodický pokyn MPSV ČR č. 2/2006, s. 3

⁴³ § 11 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

potřebám a zaměří se nejenom na velikost bytu, ale i na hodnotu bytu v porovnání s jinými byty.⁴⁴

V případě movitého majetku, kterým může být motorové vozidlo, se prodej nebo jiné využití majetku nevyžaduje u vozidla, kterým se dopravuje těžce zdravotně postižená osoba, které by s ohledem na její postižení mohl být na zakoupení, celkovou opravu nebo zvláštní úpravu motorového vozidla poskytnut příspěvek, vozidla, na jehož provoz pobírá osoba v hmotné nouzi příspěvek na provoz motorového vozidla, nebo vozidla, které je využíváno k výdělečné činnosti nebo k jiným způsobem nezajistitelné dopravě do školy nebo zaměstnání.⁴⁵

V ostatních případech se využití nemovitého a movitého majetku, kterým může být motorové vozidlo, dům, byt, orná nebo lesní půda, stavební pozemek, finanční prostředky na účtech, stavebním spoření nebo životním pojištění po osobě v hmotné nouzi vyžaduje.⁴⁶

Pokud nedojde k využití movitého nebo nemovitého majetku do uplynutí šesti měsíců, za které pobírá osoba v hmotné nouzi příspěvek na živobytí, nepovažuje se tato osoba za osobu v hmotné nouzi. Vzhledem k tomu dojde k odejmutí příspěvku na živobytí, neboť osoba majetek, který vlastní, nevyužila ke zvýšení svého příjmu.⁴⁷

2.2.6 Živobytí

V této kapitole seznámím s výší částek živobytí osob v hmotné nouzi. Tyto částky se liší a to v závislosti na životní situaci osob. Částka živobytí se pohybuje v rozmezí mezi životním a existenčním minimem. Může být tedy nižší, než je životní minimum, a může být vyšší, než je existenční minimum.

Částka živobytí osoby tvoří buď částku existenčního minima osoby, nebo životního minima osoby nebo je stanovena jako částka existenčního

⁴⁴ Metodický pokyn MPSV ČR č. 2/2008, s. 1

⁴⁵ § 11 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ § 11 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ § 26 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

minima osoby zvýšená o částku rozdílu mezi životním a existenčním minimem osoby, který lze vyjádřit procentuálně.⁴⁸

V případě osob, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, je částka živobytí ve výši existenčního minima navýšena o 100 % rozdílu mezi životním a existenčním minimem osoby. Částka živobytí osoby tak tvoří částku životního minima osoby. Jedná se o osoby starší 68 let, poživatele starobního důchodu, poživatele invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, osoby invalidní ve třetím stupni invalidity bez nároku na výplatu důchodu, osoby dočasně práce neschopné, nezaopatřené děti, osoby pobírající rodičovský příspěvek, osoby pobírající dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství, osoby pečující o osobu středně těžce, těžce nebo úplně závislou na péči jiné osoby. Výše uvedené osoby si z různých důvodů nemohou zvýšit příjem vlastní prací, a proto se jejich snaha zvýšit si příjem nezkoumá.⁴⁹

V případě osob, u kterých se zkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, což jsou osoby vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce, je částka živobytí ve výši existenčního minima navýšena o 80 % rozdílu mezi životním a existenčním minimem osoby. Osoba tak má nižší částku živobytí, než osoba, u které se snaha zvýšit si příjem vlastní prací nezkoumá, protože tyto osoby mají možnost si zvýšit příjem vlastní prací, jsou schopné výkonu práce.⁵⁰

V případě osoby, která dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu, nebo vyšší než částku, která by připadala na tři měsíce, je-li plnění vyživovací povinnosti stanoveno jiným způsobem, tvoří částka živobytí částku existenčního minima.⁵¹

V případě osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než šest kalendářních měsíců, tvoří částka živobytí částku existenčního minima. S výjimkou osob, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní

⁴⁸ § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁰ § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

prací, osob pobírajících podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci, osob, které mají příjem z výdělečné činnosti, osob invalidních v prvním nebo ve druhém stupni invalidity s nárokem nebo bez nároku na výplatu důchodu a osob, které vykonávají dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.⁵²

2.2.7 Veřejná a dobrovolnická služba

V této kapitole seznámím s možnostmi, které zákon o pomoci v hmotné nouzi nabízí lidem, kteří si chtějí udržet pracovní návyky. Také seznámím s možnostmi udržení pracovních návyků, které nabízí zákon o zaměstnanosti prostřednictvím úřadů práce. Tyto možnosti zde zmiňuji proto, že klient, který je vedený v evidenci pomoci v hmotné nouzi, může být zároveň vedený v evidenci úřadu práce.⁵³ Tento klient pak může využít jak nástrojů k udržení pracovních návyků poskytovaných systémem pomoci v hmotné nouzi, tak i úřadem práce.

Veřejnou službou se rozumí pomoc obci v záležitostech, které jsou v zájmu obce, zejména při zlepšování životního prostředí v obci, udržování čistoty ulic a jiných veřejných prostranství, pomoc v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče. Veřejná služba je vykonávána osobami v hmotné nouzi na základě písemné smlouvy uzavřené s obcí obsahující alespoň místo, předmět a dobu výkonu veřejné služby. Za výkon veřejné služby nenáleží odměna.⁵⁴

Dobrovolnickou službou se rozumí činnost, při které dobrovolník poskytuje pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, osobám se zdravotním postižením, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase. Dále se jedná o pomoc při

⁵² § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁵³ § 3 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ § 18a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí, pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.⁵⁵

Institut veřejné a dobrovolnické služby je zaveden do systému pomoci v hmotné nouzi od ledna 2009. Účelem veřejné a dobrovolnické služby je rozšíření možností zachování pracovních dovedností u osob dlouhodobě setrvávajících ve stavu hmotné nouze.⁵⁶

Kromě veřejné a dobrovolnické služby, která může klientům pomoci v hmotné nouzi pomoci v udržení pracovních návyků, mohou tito využívat i níže uvedené možnosti k zachování pracovních dovedností poskytovaných úřadem práce.

K možnostem zachování pracovních dovedností patří také institut veřejně prospěšných prací. Jedná se o časově omezené pracovní příležitosti spočívající zejména v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací, anebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, které vytváří zaměstnavatel nejdéle na dvanáct po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Pracovní příležitosti jsou vytvářeny na základě dohody s úřadem práce, který na ně může zaměstnavateli poskytnout příspěvek.⁵⁷

Dalším institutem, umožňujícím zachování pracovních dovedností, je krátkodobé zaměstnání, které není pro uchazeče o zaměstnání vhodným zaměstnáním, a je zprostředkováno úřadem práce nejdéle na dobu tří měsíců.⁵⁸

Veřejně prospěšné práce a krátkodobá zaměstnání jsou určena pro osoby dlouhodobě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání úřadu práce. Veřejná

⁵⁵ § 2 zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ Metodický pokyn MPSV ČR č. 8/2008, s. 2

⁵⁷ § 112 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁸ § 25 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

nebo dobrovolnická služba je určena pro osoby dlouhodobě setrvávající ve stavu hmotné nouze.⁵⁹

Výkon veřejné nebo dobrovolnické služby má vliv na výši částek živobytí osob v hmotné nouzi. Osobám za výkon veřejné nebo dobrovolnické služby nenáleží odměna v podobě mzdy, ale v podobě zvýšení částky živobytí.⁶⁰

U osoby, která vykonává veřejnou nebo dobrovolnickou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci, je částka živobytí ve výši existenčního minima navýšena o 80 % rozdílu mezi životním a existenčním minimem osoby. Osoba, která je na žádosti posuzována samostatně, je nezaměstnaná, bez příjmu a odpracuje v měsíci v rámci veřejné služby 20 hodin, tak dosáhne na částku živobytí ve výši 2 905,-Kč.⁶¹

U osoby, která vykonává dobrovolnickou nebo veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin v kalendářním měsíci, je částka živobytí ve výši existenčního minima navýšena o 130 % rozdílu mezi životním a existenčním minimem osoby. U osoby, která je posuzována samostatně, je nezaměstnaná, bez příjmu a odpracuje v měsíci v rámci veřejné služby 30 hodin, tvoří částka živobytí částku ve výši 3 458,-Kč.⁶²

Na výše uvedených příkladech je patrné, že výkon veřejné nebo dobrovolnické služby splňuje pro osoby v hmotné nouzi motivační funkci, neboť jejich snaha o zachování pracovních dovedností je oceněna v podobě zvýšení částky živobytí. V konečném důsledku také ve zvýšení dávky příspěvku na živobytí.

2.2.8 Formy poskytování dávek

Na tomto místě seznámím s tím, že dávku je možno vyplácet i jiným způsobem než peněžní formou, která je však nejobvyklejší a nejčastěji

⁵⁹ Metodický pokyn MPSV ČR č. 8/2008, s. 2

⁶⁰ § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁶² § 24 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

užívaná. Myslím si, že v budoucnu se bude od této formy ustupovat a převládnu jiné, z výchovného hlediska účinnější formy poskytování dávek.

Formu poskytování dávky určuje plátce dávky tak, že bere v úvahu schopnosti a možnosti osoby v hmotné nouzi s dávkou pomoci v hmotné nouzi hospodařit a využít dávku k účelu, ke kterému je určena.⁶³

Příspěvek na živobytí se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, popřípadě v obou těchto formách. Doplatek na bydlení se poskytuje v peněžní formě. Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, popřípadě v obou těchto formách. Ve věcné formě se příspěvek na živobytí poskytne, pokud je zjevné, že by příjemce nevyužil dávku k účelu, ke kterému je určena.⁶⁴

Dále se dávka poskytne ve věcné formě, pokud ten, komu má být dávka poskytnuta, ji nemůže z objektivních důvodů použít k zamýšlenému účelu (nedostupnost na trhu), nebo věcné plnění lépe plní účel, pro který byla dávka určena (potravin v době války).⁶⁵

V případě příspěvku na živobytí poskytovaného ve věcné formě lze nejméně 35 % a nejvýše 65 % přiznané dávky poskytnout ve formě poukázek opravňujících k nákupu zboží. Zbytek dávky je pak poskytován v peněžní formě. Ve formě poukázek opravňujících k nákupu zboží je možné poskytnout nejvýše 65 % dávky příspěvku na živobytí proto, aby klient měl finanční obnos pro situace, v nichž nelze poukázky užít (příkladem mohou být doplatky za léky).⁶⁶

V případě poukázek opravňujících k nákupu zboží se jedná o poukázky, které lze za určitý druh zboží vyměnit v obchodě. Poukázky ale nelze vyměnit za alkoholické nápoje a tabákové výrobky.⁶⁷

Nelze přistupovat k výplatě dávek pomoci v hmotné nouzi prostřednictvím poukázek automaticky a plošně. Je nutné, aby situace osoby v hmotné nouzi byla hodnocena objektivně a individuálně v rámci sociální

⁶³ § 43 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴ § 42 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 174

⁶⁶ § 43 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2008, s. 1

práce s touto osobou, kdy lze na základě sociálního šetření zjistit, zda osoba dostatečně zabezpečuje z finančních prostředků, které má k dispozici, odpovídající výživu a zda nakupuje věci, které k uspokojování jejích základních životních potřeb nejsou potřebné.⁶⁸

2.2.9 Výplata dávek

Na tomto místě seznámím s časovým rozpětím, ve kterém se dávka vyplácí. Za pozornost stojí skutečnost, že dávka doplatku na bydlení se vyplácí o měsíc později, než dávka příspěvku na živobytí, jak dále osvětlím, což pro mnohé klienty znamená komplikaci.

Příspěvek na živobytí se vyplácí v kalendářním měsíci, na který náleží, v pravidelných měsíčních lhůtách určených plátcem příspěvku. Je-li zřejmé, že příjemce nedokáže s větší částkou finančních prostředků hospodařit, lze příspěvek na živobytí poskytovat týdně nebo denně. Doplatek na bydlení se vyplácí měsíčně po uplynutí kalendářního měsíce, za který náleží, nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce. Mimořádná okamžitá pomoc se vyplácí bezodkladně.⁶⁹

V případech výplaty dávky doplatku na bydlení dochází často k situaci, kdy klient musí v daném měsíci hradit náklady spojené s bydlením (nájemné a energie), ale nemá k dispozici finanční prostředky, ze kterých by tyto náklady hradil, neboť dávka, ve které je zohledněna úhrada těchto nákladů je vyplacena až následující měsíc. Klient se tak ne vlastní vinou dostává do neřešitelné situace, ke které by nemuselo dojít, kdyby byla tato dávka vyplacena v měsíci, za který náleží.

2.2.10 Náležitosti žádosti o dávku

V této kapitole seznámím s náležitostmi, které musí klient doložit k žádosti o dávku, aby mu na tuto dávku mohl vzniknout nárok. Pro mnohé

⁶⁸ Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2008, s. 1

⁶⁹ § 43 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

klienty je obtížné dokládat příslušné náležitosti a často se stane, že klientovi nárok na dávku nevznikne z důvodu nedoložení potřebných dokladů. Na druhé straně je k tomu, aby mohla být zhodnocena celková životní situace klienta, potřeba, aby měl sociální pracovník k dispozici co nejvíce informací a nestalo se tak, že by dávka byla přiznána člověku, který ji nepotřebuje.

V případě žádosti o dávku příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení musí žadatel o dávku přiložit příslušné doklady, aby mohla být dávka vyřízena a nemusela být zamítnuta z důvodu nedoložení potřebných dokladů.⁷⁰

K žádosti o příspěvek na živobytí musí být přiloženy doklady o výši příjmu žadatele a společně s ním posuzovaných osob v rozhodném období, doklad o výši nájemného a o výši pravidelných úhrad za služby bezprostředně spojené s užíváním bytu, popřípadě o výši obdobných nákladů spojených s vlastnickou formou bydlení, doklad o výši úhrady za dodávku elektrické energie a plynu, případně dalších druhů paliv, doporučení odborného lékaře o nutnosti dietního stravování a prohlášení o plnění soudem stanovené vyživovací povinnosti vůči nezletilému dítěti, případně o výši dluhu na výživném.⁷¹

K žádosti o doplatek na bydlení musí být přiložen doklad o tom, že byt je užíván na základě nájemní smlouvy nebo na základě vlastnictví k nemovitosti, a doklad o podlahové ploše bytu, doklad o tom, že žadatel pobírá příspěvek na bydlení, popřípadě sdělení, že na příspěvek na bydlení nevzniká žadateli nárok, doklad o výši nájemného a o výši pravidelných úhrad za služby bezprostředně spojené s užíváním bytu, popřípadě o výši obdobných nákladů spojených s vlastnickou formou bydlení, doklad o výši úhrady za dodávku elektrické energie a plynu, případně dalších druhů paliv, doklad prokazující zdravotní stav žadatele, jestliže je žadatelem o dávku žádáno zvýšení dávky, v případě osiřelého dítěte doklad prokazující přechod

⁷⁰ § 43 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ § 72 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

nájmu bytu, skutečnost, že jde o dítě žijící v náhradní rodinné péči nebo v plném přímém zaopatření ústavu pro péči o děti nebo mládež.⁷²

⁷² § 72 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

2.3 Vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi

Uvedená vyhláška je „třetím pilířem“ systému pomoci v hmotné nouzi. Uvádím ji zde zejména proto, že obsahuje mimo jiné přehled jednotlivých diet a také částky navýšení živobytí z důvodu konkrétní diety.

Vyhláška dále upravuje rámcový obsah aktivizačního plánu a rámcový obsah programu individuálního motivačního postupu, upravuje obsah průkazu zaměstnance oprávněného k provádění sociálního šetření a uvádí vzor tohoto průkazu.⁷³

Orgány pomoci v hmotné nouzi mohou vypracovávat s osobami aktivizační plány a programy individuálního motivačního postupu. Je tedy možné výše uvedené vypracovat, ale není to povinností příslušných orgánů.⁷⁴

Jediným ustanovením, které se tak citelně dotýká klientů pomoci v hmotné nouzi, je ustanovení týkající se zvýšení částky živobytí osoby z důvodu dietního stravování. Na základě tohoto ustanovení může být klientovi zvýšena částka živobytí, což se projeví ve výši jeho dávky příspěvku na živobytí.

2.3.1 Zvýšení částky živobytí osoby z důvodu dietního stravování

Částka živobytí se u osob, jejichž zdravotní stav podle doporučení příslušného odborného lékaře vyžaduje zvýšené náklady na dietní stravování, měsíčně zvyšuje u diety⁷⁵:

- nízkobílkovinné o 1320,-Kč
- při dialýze o 960,-Kč

⁷³ vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁴ Metodický pokyn MPSV ČR č. 7/2008, s. 1

⁷⁵ § 3 vyhlášky č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

- pankreatické o 1000,-Kč
- nízkocholesterolové
při hypercholesterolemii nebo hyperlipoproteinemii o 1000,-Kč
- diabetické o 1080,-Kč
- při onemocnění fenylketonurií o 2120,-Kč
- při onemocnění celiakií o 2680,-Kč
- při osteoporóze, pokud celotělová kostní densita
poklesla o více než o 25% o 1040,-Kč
- při laktózové intoleranci o 1020,-Kč
- v těhotenství a při kojení do 1 roku věku dítěte o 1050,-Kč

Pokud zdravotní stav osoby vyžaduje více typů dietního stravování, zvyšuje se částka živobytí osoby pouze jednou, a to o částku odpovídající té z diet, která je nejvyšší.⁷⁶

V předchozích kapitolách jsem se zabývala legislativním ukotvením subsystému pomoci v hmotné nouzi v systému sociálního zabezpečení. V následujících kapitolách se zabývám sociální prací a s ní úzce souvisejícím vzděláním sociálních pracovníků.

⁷⁶ § 3 vyhlášky č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

3 Sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi

Sociální práce je jedním z nástrojů sociální politiky.⁷⁷

V této kapitole seznamuji čtenáře s podobou sociální práce s klientem, tak jak by ji pracovníci orgánů pomoci v hmotné nouzi měli vykonávat. Vzhledem k tomu, že sociální práce je v zákoně zakotvena pouze rámcově v podobě základního sociálního poradenství, nevěnuji jí v mé práci širší prostor.

Poradenstvím se dnes zabývají všechny pomáhající profese. Snad každá práce, při níž dochází ke kontaktu s jinými lidmi, obsahuje potenciálně určité prvky poradenství. Základní sociální poradenství poskytuje informace o nárocích, službách a možnostech, které mohou vyřešit nebo zmírnit obtížnou situaci člověka. Poskytované informace vyplývají ze systému sociální ochrany občana, k němuž patří pojištění, podpora, pomoc, nebo ze systému, který zajišťuje zaměstnanost. Součástí základního poradenství je i zprostředkování další potřebné odborné pomoci.⁷⁸

Orgány pomoci v hmotné nouzi poskytují osobám informace vedoucí k řešení hmotné nouze nebo k jejímu předcházení.⁷⁹ Každá osoba má nárok na základní sociální poradenství vedoucí k řešení hmotné nouze nebo jejímu předcházení.⁸⁰ Zaměstnanci orgánů pomoci v hmotné nouzi jsou v souvislosti s poskytováním dávek povinni informovat každou osobu o možných postupech řešení hmotné nouze a zapojovat ji do řešení její situace a vézt ji k vlastní odpovědnosti.⁸¹

První etapou sociální práce s klientem je etapa sociální evidence, kdy sociální pracovník poskytuje osobám základní sociální poradenství a získává anamnestické údaje. Anamnestické údaje získává sociální pracovník z doložených dokladů klienta a z osobního rozhovoru s ním. Součástí první etapy je i sociální šetření v místě bydliště klienta. V případě sociálního

⁷⁷ MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 155

⁷⁸ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 83-84

⁷⁹ § 61 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ § 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

⁸¹ § 64 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

šetření se nejedná pouze o ověření údajů doložených klientem, ale i o možnost k navázání vztahu s klientem.⁸²

Druhou etapou je etapa diagnostická, kdy dochází ke stanovení toho, zda se jedná o krátkodobou nebo dlouhodobou situaci hmotné nouze osoby. S tím je spojeno určení sociálního problému osoby a příčiny vzniku hmotné nouze.⁸³

Třetí etapou je navrhování řešení a plán sociální terapie, kdy sociální pracovník společně s klientem navrhuje postup při řešení jeho nepříznivé situace, který má zmírnit jeho ohrožení sociálním vyloučením. Je třeba klienta vést k aktivitě při řešení jeho problémů. V této fázi jsou formulovány krátkodobé a dlouhodobé úkoly vedoucí ke změně situace klienta. Pro tuto etapu je možno využít sestavení aktivizačního plánu. Sociální pracovník řeší s klientem především hospodaření s finančními prostředky a zadluženost. Řešením pak může být zachování stávajícího životního standardu klienta nebo práce s klientem orientovaná na zlepšení kvality života, na změnu.⁸⁴

V etapě sociální terapie a výchovného působení se pak prakticky realizují kroky směřující k řešení situace klienta. Tato etapa se realizuje především v domácím prostředí klienta.⁸⁵

Poslední etapou je etapa ověřování výsledků, kdy se po určité době práce s klientem ověřuje, čeho bylo dosaženo. Sociální pracovník by měl mít vždy na mysli, že s určitou skupinou klientů se sociální práce mine účinkem.⁸⁶

Dle mé zkušenosti, sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi zahrnuje především práci s nezaměstnanými a lidmi bez domova. Vzhledem k této klientské skupině je tato práce velmi náročná a klade vysoké nároky na psychickou odolnost pracovníků.

Nezaměstnanost má řadu nepříznivých vlivů na duševní a tělesné zdraví, které mohou zpětně snižovat předpoklady člověka pro úspěšné pracovní

⁸² Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2009, s. 2-3

⁸³ Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2009, s. 4

⁸⁴ Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2009, s. 5-6

⁸⁵ Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2009, s. 6

⁸⁶ Metodický pokyn MPSV ČR č. 5/2009, s. 7

zapojení. Ztráta zaměstnání je zdrojem stresu. Nepříjemně je prožíván nedostatek peněz a další obtíže z něj plynoucí, což může být doprovázeno strachem a stavy beznaděje. Může se objevit úzkost, deprese, pesimismus, fatalismus a rezignace.⁸⁷ Z výše uvedeného pak vyplývají potíže při komunikaci s nezaměstnaným.

Jedni z nejvíce ohrožených skupin bezdomovectvím, jsou dlouhodobě nezaměstnaní. Postavení na okraji společnosti prohlubuje depresivní a sebevražedné tendence, může napomáhat vzniku a rozvoji psychického onemocnění, má obecně destruktivní vliv na sebehodnocení a emocionalitu.⁸⁸

3.1. Vzdělávání sociálních pracovníků

Touto kapitolou v podstatě navazují na kapitolu předchozí, neboť pro výkon sociální práce je důležité odpovídající vzdělání sociálního pracovníka, který bude mít kvalifikaci podloženou studiem k tomu, aby mohl vykonávat sociální práci s klientem.

Předpokladem pro výkon profese sociálního pracovníka orgánu pomoci v hmotné nouzi vykonávajícího sociální šetření, depistážní činnost a sociální poradenství je odpovídající vzdělání. Sociální pracovník musí být odborně způsobilý pro výkon svého povolání. V praxi to znamená absolvování vyšší odborné školy nebo vysoké školy se sociálním zaměřením, kde pracovník získá odpovídající znalosti pro aplikování metod sociální práce v praxi.⁸⁹

Vzhledem k tomu, že sociální pracovník pomoci v hmotné nouzi vykonává sociální šetření, depistážní činnost a sociální poradenství, musí mít odpovídající vzdělání, aby tak byl co nejlépe nápomocen svým klientům při řešení jejich problémů. Sociální pracovník, který by neměl odpovídající vzdělání, by pak byl jen dávkovým specialistou pro stanovení výše dávky, ale nemohl by pracovat s klienty v rámci sociální práce.

⁸⁷ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 303

⁸⁸ MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 320

⁸⁹ § 109 a § 110 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

V teoretické části seznamuji s jednotlivými ustanoveními legislativních úprav, které se vztahují k systému pomoci v hmotné nouzi. Tato ustanovení pak budou podkladem k mému empirickému šetření, kterým se pokusím najít odpověď na svou výzkumnou otázku.

4 Metodologická část

Vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy. Jedná se o činnost, při které ověřujeme platnost hypotéz o vztazích mezi jevy.⁹⁰

V metodologické části se pokusím nastínit průběh empirického šetření. Výsledkem tohoto šetření pak bude odpověď na výzkumnou otázku formulovanou v úvodu mé bakalářské práce. Cílem předložené bakalářské diplomové práce je zjistit, jak jsou spokojeni sociální pracovníci s jednotlivými ustanoveními stávající legislativní úpravy pomoci v hmotné nouzi a jaké jsou podle jejich mínění možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi.

Pro realizaci svého empirického šetření jsem se rozhodla využít postupů kvantitativně orientovaného šetření.

Kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, respektive jejich míru. Číselné údaje se dají matematicky zpracovat. Je možno je sčítat, vypočítat jejich průměr, nebo je vyjádřit v procentech.⁹¹

Ve svém empirickém šetření budu zjišťovat míru spokojenosti sociálních pracovníků s jednotlivými ustanoveními legislativní úpravy a možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi z pohledu sociálních pracovníků, a proto jsem zvolila výzkum kvantitativní.

Důležitý je také postoj výzkumníka ke zkoumaným jevům. Výzkumník v kvantitativním výzkumu se snaží držet odstup od zkoumaných jevů. Tím zabezpečuje nestrannost pohledu.⁹²

V praxi je možno postupovat například způsobem, kdy formulujeme hypotézu na začátku výzkumu, jak to vyžaduje kvantitativní výzkum, a

⁹⁰ CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: UPOL, 2003, s. 7

⁹¹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 31

⁹² GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 31

přítom si zachovat dostatečnou citlivost vůči zvláštnostem zkoumaného jevu.⁹³

4.1 Formulace výzkumného cíle

Cílem mé práce je odpovědět na otázku, jaká je míra spokojenosti sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě s jednotlivými ustanoveními legislativních úprav systému pomoci v hmotné nouzi a jaké jsou dle jejich názoru možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi. Budu zjišťovat, jak hodnotí sociální pracovníci jednotlivá ustanovení legislativní úpravy jednoho z pilířů sociálního zabezpečení, který je doménou jejich práce. Pro můj výzkum bude rozhodující jejich spokojenost. Výsledek mé práce tak buď potvrdí, nebo vyvrátí mou hypotézu, kterou si stanovím na začátku mého výzkumu.

4.2 Formulace hypotéz

Hypotézami rozumíme pokusné, předběžné, prozatímní odpovědi na položené otázky.⁹⁴

Hypotéza je vědecký předpoklad. Hypotéza může vzniknout na základě osobní zkušenosti výzkumníka, jeho pozorování a predikce. Při tvorbě hypotéz se uplatňuje invence a důmyslnost autora.⁹⁵

Hypotéza je tvrzení. Vyjadřuje se oznamovací větou. Na konci výzkumu musíme toto tvrzení přijmout nebo vyvrátit.⁹⁶

Při stanovování hypotézy budu vycházet z předpokladu, podloženého mou profesní zkušeností, že míra spokojenosti sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě s příslušnými ustanoveními legislativní úpravy je vysoká. Za vysokou míru spokojenosti budu považovat míru spokojenosti přesahující hodnotu 75%. To znamená,

⁹³ GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 34

⁹⁴ CHRÁSKA,M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: UPOL, 2003, s. 10

⁹⁵ GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 50

⁹⁶ GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 53

že předpokládám míru spokojenosti u více, než $\frac{3}{4}$ respondentů. Domnívám se, že více než 75% sociálních pracovníků je s jednotlivými ustanoveními legislativní úpravy spokojena. Má hypotéza má tedy následující podobu: Více než $\frac{3}{4}$ sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě je s příslušnými ustanoveními legislativní úpravy systému pomoci v hmotné nouzi spokojena.

4.3 Metoda výzkumu

Výzkumná metoda je všeobecný název pro proceduru, se kterou se pracuje při výzkumu. V rámci každé výzkumné metody je možno vytvořit konkrétní výzkumný nástroj, kterým může být rozhovor. Mezi výzkumné metody můžeme dále řadit pozorování a dotazník. Rozhovor jsem si vybrala proto, že na rozdíl od dotazníku je určen k získávání údajů o malém počtu odpovídajících a na rozdíl od pozorování se nejedná o pouhé sledování činnosti lidí, ale vyžaduje především slovní komunikaci s nimi. Výzkumnou metodou kvantitativně orientovaného výzkumu může být metoda rozhovoru.⁹⁷

Empirická data získává výzkumník metodami, které bývají označovány jako empirické metody, kterou může být i rozhovor. Na základě shromažďování, třídění, zpracovávání a vyhodnocování dat lze rozhodnout o pravdivosti hypotézy u kvantitativně orientovaných výzkumů.⁹⁸

4.3.1 Rozhovor

Rozhovor je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. U rozhovoru můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta a podle nich potom pohotově usměřovat další průběh kladení otázek. Rozhovor je postaven na interpersonálním kontaktu, jeho úspěšnost závisí na navázání přátelského

⁹⁷ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 70

⁹⁸ CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: UPOL, 2003, s. 11

vztahu a vytvoření otevřené atmosféry. Obsahem rozhovoru jsou otázky a odpovědi. V rozhovoru se dává přednost otázkám otevřeným. V průběhu rozhovoru může výzkumník otázku přeformulovat, pokud se mu zdá, že respondent nedostatečně odpověděl, může požádat o vysvětlení odpovědi, může klást dodatečné otázky.⁹⁹

Rozhovoru se dává přednost před dotazníkem tehdy, když hledáme bezprostřední, osobní nebo důvěrné odpovědi. Tehdy je osobní kontakt výzkumníka a respondenta předpokladem, že se respondent více otevře, než by to bylo u dotazníku. Kontakt tváří v tvář výzkumníkovi by měl být zárukou pravdivých a dostatečných odpovědí.¹⁰⁰

Pro účely svého empirického šetření jsem se rozhodla použít metodu strukturovaného rozhovoru, kdy budu jednotlivým pracovníkům klást otázky a odpovědi na ně buď potvrdí, nebo vyvrátí mou hypotézu. Prostřednictvím rozhovoru tak budu zjišťovat informace stěžejní pro mé empirické šetření. Myslím si, že metoda rozhovoru mi nejlépe umožní dopracovat se k odpovědi na mou výzkumnou otázku. Tuto metodu jsem volila také s ohledem na velikost výzkumného souboru.

Témata k rozhovoru jsem volila dle těch právních úprav, které mají na stanovení výše dávky největší vliv.

4.3.2 Formulace otázek

Pro získání empirických dat jsem volila většinou uzavřený typ otázek. Otevřená otázka dává respondentovi dost velkou volnost u odpovědi. Otázka nasměruje respondenta na tázaný jev, neurčuje mu však alternativní odpovědi. Výhodou otevřených otázek je, že neomezují respondenta. Nevnučují mu volbu. Proto jsou obvykle zdrojem nových anebo neznámých údajů, informací které by výzkumník nemohl získat pomocí uzavřených otázek.¹⁰¹

⁹⁹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 110

¹⁰⁰ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 110

¹⁰¹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 103-104

Za uzavřenou otázku se považuje taková otázka, v níž je odpověď vázána na předem připravené možnosti, např. souhlasím-nesouhlasím, ano, ne, neumím posoudit. Uzavřené otázky směřují k uvádění přesných údajů, zatímco otevřené vedou k vyjádření postojů, myšlenek a pocitů. Odpověď v uzavřené otázce je omezena. Je na ní nutno odpovědět jednoznačným způsobem.¹⁰²

Při formulaci otázek jsem se snažila držet níže uvedených pravidel¹⁰³:

- Otázky by měly být formulovány tak, aby jim respondenti rozuměli.
- Je třeba se vyhnout dvojitým otázkám. Otázka se má týkat jediné věci. Pokud se otázka týká dvou věcí, respondent může odpovídat jen na jednu z nich.
- Je třeba klást jen takové otázky, na které dovedou respondenti odpovědět.
- Otázky musí být pro respondenty smysluplné. Smysluplnost otázek zvyšuje zájem respondenta. Pokud dáme respondentům otázky, ke kterým nemají vztah, obvykle odpovídají povrchně.
- Je třeba tvořit jednoduché otázky. Dlouhým a složitým otázkám se dá těžko porozumět.
- Je třeba se vyhýbat záporným výrazům.
- Je třeba se vyhnout otázkám, které vzbuzují předpojatost.

Jednotlivé otázky jsem formulovala následujícím způsobem:

- v případě zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi:
 1. *Je podle Vás množství typů dávek pomoci v hmotné nouzi dostatečné nebo byste toto množství rozšířili?*
 2. *Považujete za správný způsob zohledňování příjmů?*

¹⁰² MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 77,104-105

¹⁰³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 100-101

3. *Myslíte si, že je správné zohledňovat příjem klientů v rozhodném období předcházejících tří měsíců?*
4. *Souhlasíte s hodnocením možnosti využití majetku klientů?*
5. *Bylo podle Vás zavedení institutu veřejné služby do systému pomoci v hmotné nouzi dobrým krokem?*
6. *Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši?*
 - *u osoby, která dluží na výživném (2 020,-Kč)*
 - *u osoby pobírající příspěvek na živobytí šest měsíců (2 020,-Kč)*
 - *u osoby vykonávající veřejnou službu 20 hodin v měsíci (2 905,-Kč)*
 - *u osoby invalidní v prvním a druhém stupni (2 905,-Kč)*
 - *u osoby vykonávající veřejnou službu 30 hodin v měsíci (3 458,-Kč)*
 - *u osoby dočasně práce neschopné (3 126,-Kč)*
 - *u osoby invalidní ve třetím stupni (3 126,-Kč)*
7. *Souhlasíte s poskytováním části dávky příspěvku na živobytí ve věcné formě?*
8. *Domníváte se, že vyplácení doplatku na bydlení následující měsíc je problém?*
9. *Souhlasíte s množstvím náležitostí, které je třeba k žádosti doložit, nebo si myslíte, že by bylo dobré počet těchto náležitostí redukovat?*

- v případě zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu:
 1. *Myslíte si, že si osoba může za částku životního minima zajistit výživu, a ostatní základní osobní potřeby?*

2. *Domníváte se, že jsou okruhy společně posuzovaných osob stanoveny správně, nebo se domníváte, že je třeba provést změny v těchto okruzích?*
 3. *Myslíte si, že si osoba může za částku existenčního minima zajistit výživu a ostatní základní osobní potřeby na úrovni umožňující přežití?*
- v případě vyhlášky č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi:
 1. *Domníváte se, že si klient může za částku živobytí zvýšenou z důvodu dietního stravování zajistit dostatek dietních potravin?*
 - v případě sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi:
 2. *Je současná podoba sociální práce s klienty v hmotné nouzi, tak jak je uvedena v zákoně o pomoci v hmotné nouzi (sociální poradenství), dostačující?*
 3. *Je podle Vás potřeba, aby pracovníci pomoci v hmotné nouzi měli vzdělání v sociální práci tak, jak je uvedeno v zákoně o sociálních službách?*
 - V případě návrhů jednotlivých respondentů na změnu systému pomoci v hmotné nouzi:
 1. *Jaké jsou z Vašeho pohledu možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi?*

Prostředí, ve kterém se uskutečňuje rozhovor, musí být tiché, klidné, podle možnosti izolované od jiného dění a kulturní. Přítomnost jiných lidí při rozhovoru může navodit nežádoucí reakce respondenta.¹⁰⁴

¹⁰⁴ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 111

Dbaje výše uvedených rad budu své empirické šetření provádět v kancelářích mých kolegyň a to v neúřední dny, abychom nebyly rušeny klienty.

4.4 Výzkumný soubor

Předmětem výzkumu mohou být osoby, které se pak nazývají subjekty výzkumu. Všechny osoby, o kterých chce výzkum získat informace, tvoří základní soubor. Výzkumník určuje základní soubor tak, aby odpovídal uplatnění jeho výsledků. Všechno, co zjistí ve svém výzkumu, bude platit jen pro tento základní soubor a ne pro jiný. Zjištění na jednom základním souboru není možno přenášet na jiné základní soubory, protože jeho vlastnosti mohou být úplně jiné. Vymezení základního souboru musí být přesné. Je to proto, aby bylo jasné, na koho se výsledky výzkumu vztahují.¹⁰⁵

Mým základním výzkumným souborem, v mém empirickém šetření, budou pracovníci oddělení pomoci v hmotné nouzi, odboru sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu ve Znojmě, kteří vykonávají agendu hmotné nouze. Své empirické šetření budu realizovat na výše uvedeném pracovišti s přihlédnutím k cíli mé práce.

Oddělení pomoci v hmotné nouzi, odboru sociálních věcí a zdravotnictví Městského úřadu ve Znojmě je tvořeno osmi sociálními pracovníky, se kterými povedu rozhovory s cílem dosáhnout odpovědi na mou výzkumnou otázku.

Mými respondenty budou:

- Karla (28 let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu tří let. Po dobu jednoho roku pracovala jako referent sociální potřeby. Absolvovala vyšší odbornou školu se zaměřením na veřejnou správu. Vzhledem k tomu, že nemá dle zákona o sociálních

¹⁰⁵ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000, s. 59

službách odpovídající vzdělání, studuje bakalářský obor sociální práce.

- Zuzana (26 let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu půl roku. Má magisterské vzdělání se zaměřením na zdravotně-sociální oblast. Podmínku odpovídajícího vzdělání pro výkon sociálního pracovníka splňuje.
- Kamila (25 let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu jednoho roku. Má magisterské vzdělání se zaměřením na sociální pedagogiku. Podmínku odpovídajícího vzdělání pro výkon sociálního pracovníka splňuje.
- Marta (23let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu tří let. Absolvovala střední školu se zaměřením na ekonomiku. Vzhledem k tomu, že nespĺňuje potřebné vzdělání, studuje vyšší odbornou školu se zaměřením na sociální práci.
- Veronika (27 let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu tří let. Absolvovala vyšší odbornou školu se zaměřením na veřejnou správu a bakalářské studium se stejným zaměřením. Vzhledem k tomu, že nespĺňuje podmínku odpovídajícího vzdělání, uvažuje o dalším studiu.
- Lenka (30 let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu tří let. Po dobu tří let pracovala jako referent sociální potřeby. Absolvovala střední školu s ekonomickým zaměřením a v současné době studuje vyšší odbornou školu se sociálním zaměřením. Podmínku odpovídajícího vzdělání pro výkon sociálního pracovníka nespĺňuje.
- Pavla (27 let). Pracuje jako referent pomoci v hmotné nouzi po dobu tří let. Absolvovala vyšší odbornou školu se zaměřením na sociální práci a bakalářské studium sociální pedagogiky. V současné době uvažuje o magisterském studiu sociální pedagogiky. Podmínku odpovídajícího vzdělání pro výkon sociálního pracovníka splňuje.
- Anna (29 let). Pracuje jako referent hmotné nouze po dobu tří let. Absolvovala vyšší odbornou školu se zaměřením na sociální práci a

v současné době studuje bakalářské studium sociální práce. Podmínku odpovídajícího vzdělání pro výkon sociálního pracovníka splňuje.

V metodologické části seznamuji s cílem své práce a s nástroji (strukturovaný rozhovor s uzavřenými otázkami), jejichž prostřednictvím chci tohoto cíle dosáhnout. V následujících kapitolách se budu věnovat výsledkům dosaženým prostřednictvím těchto nástrojů.

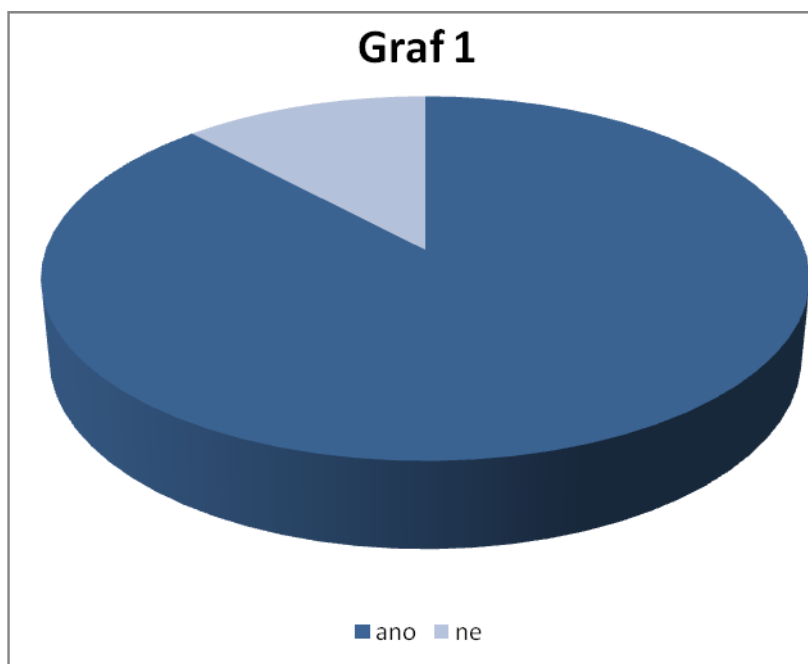
5 Empirické šetření

V analytické části své práce se zabývám šetřením odpovědí jednotlivých pracovníků. Pro lepší orientaci v poměru jednotlivých odpovědí jsem použila grafické znázornění.

Graf 1 k otázce:

Je podle Vás množství typů dávek pomoci v hmotné nouzi dostatečné nebo byste toto množství rozšířili? (Typy dávek jsou v současné době příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.)

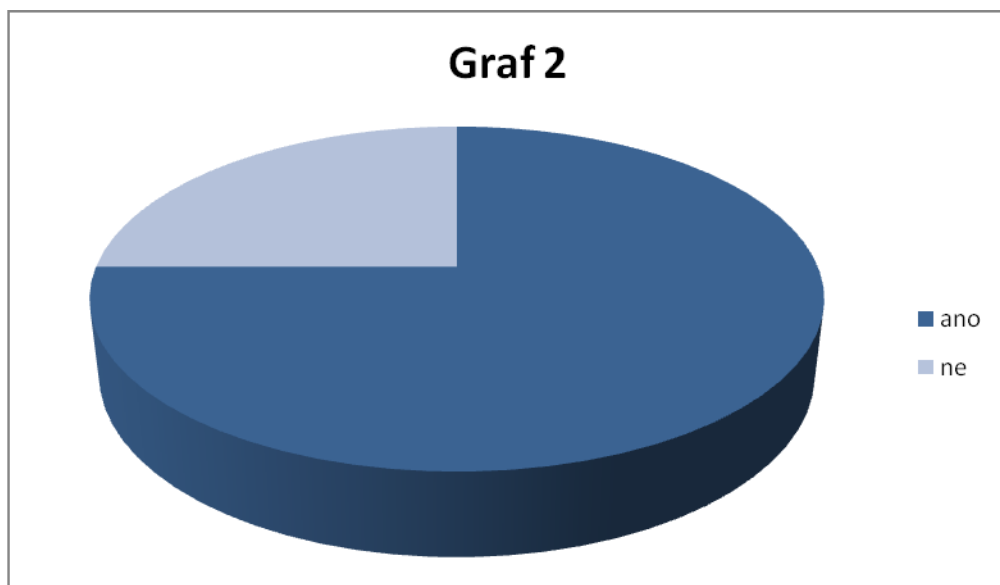
Z osmi dotazovaných odpovědělo sedm (88%) kladně (množství je dostatečné) a jedna (12%) záporně (není dostatečné, množství by rozšířili).

Graf 2 k otázce:

Považujete za správný způsob zohledňování příjmů? (Zohledňováním příjmů je myšlen způsob, jakým se započitatelné příjmy zohledňují. Např. příjem ze zaměstnání se zohledňuje z 70%, podpora v nezaměstnanosti z 80% a dávky státní sociální podpory z 100%.)

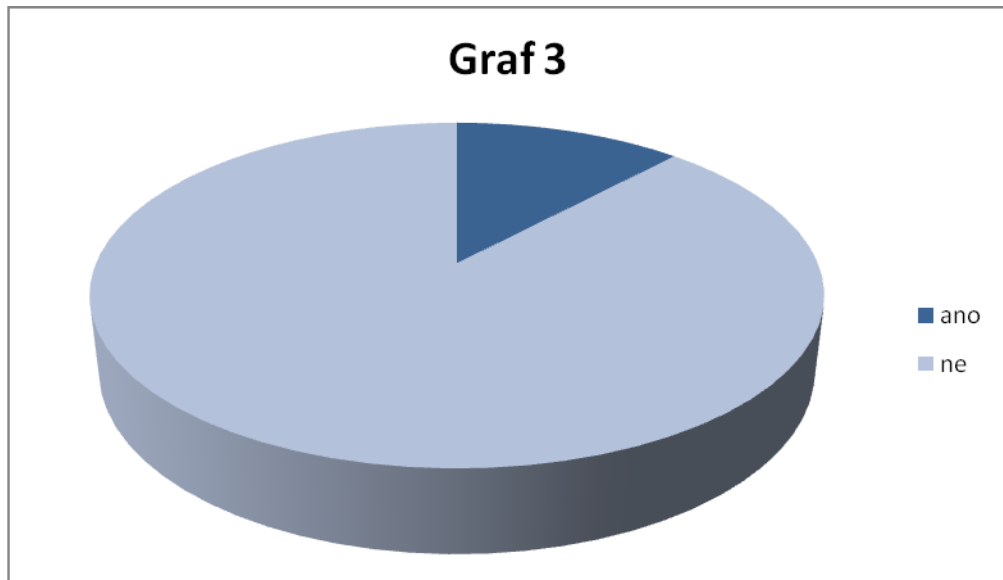
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) kladně (způsob zohledňování je správný) a dva (25%) záporně (způsob zohledňování by změnili).

Graf 3 k otázce:

Myslíte si, že je správné zohledňovat příjem klientů v rozhodném období předcházejících tří měsíců? (Např. situace, kdy má klient v lednu příjem ze zaměstnání, ale na výši dávky bude mít tento příjem vliv ještě v měsíci dubnu.)

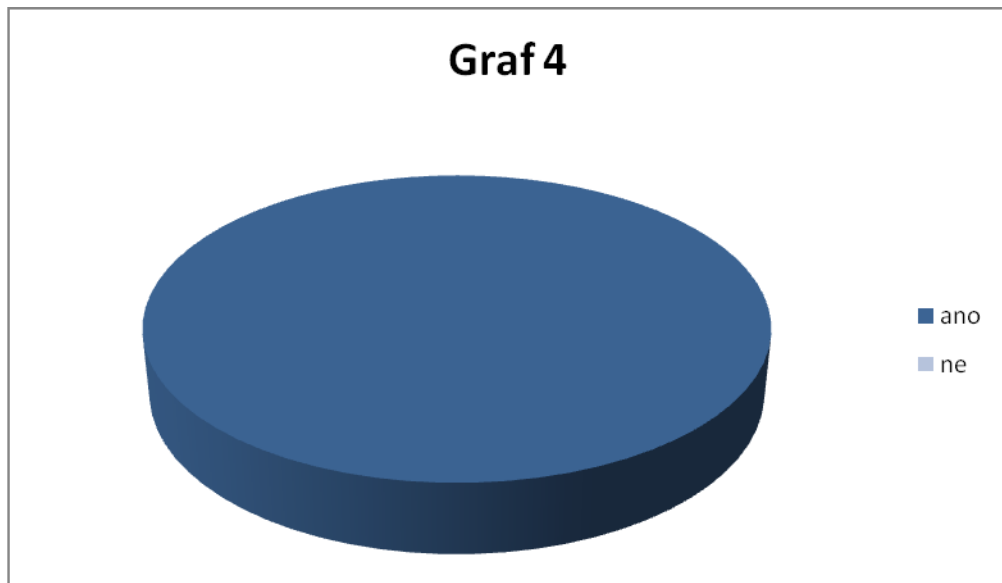
Z osmi dotazovaných odpovědělo sedm (88%) záporně (zohledňování příjmu klienta tímto způsobem není správné) a jedna (12%) kladně (se zohledňováním tímto způsobem souhlasí).

Graf 4 k otázce:

Souhlasíte s hodnocením možnosti využití majetku klientů? (Hodnocením se rozumí zohledňování nemovitého a movitého majetku klientů. Např. rok starý automobil, vlastnictví bytu, ve kterém klient nebydlí.)

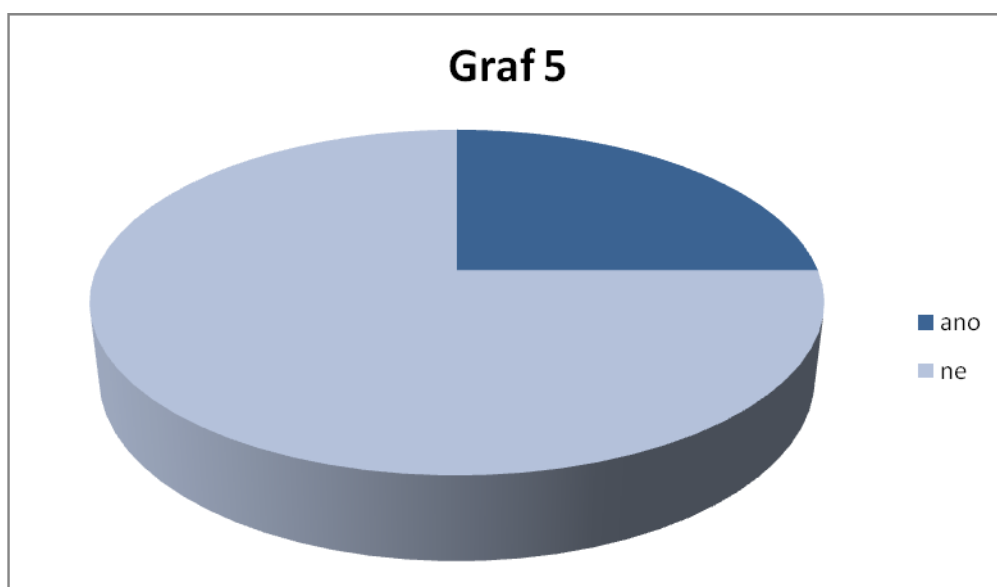
Z osmi dotazovaných odpovědělo osm (100%) kladně (s hodnocením možnosti využití majetku souhlasí).

Graf 5 k otázce:

Bylo podle Vás zavedení institutu veřejné služby do systému pomoci v hmotné nouzi dobrým krokem?

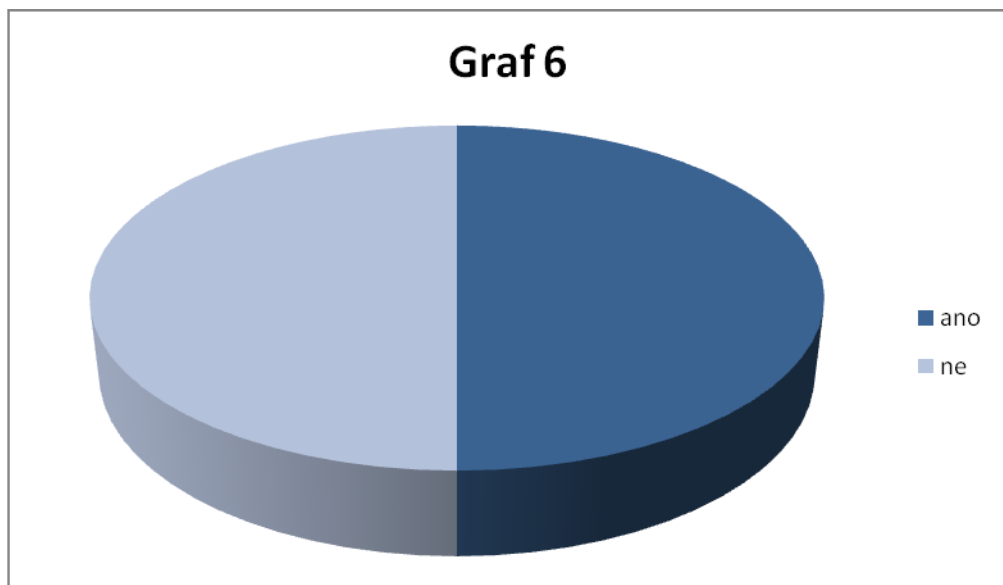
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) záporně (nebylo) a dva (25%) kladně (bylo).

Graf 6 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby, která dluží na výživném je částka živobytí 2 020,-Kč.

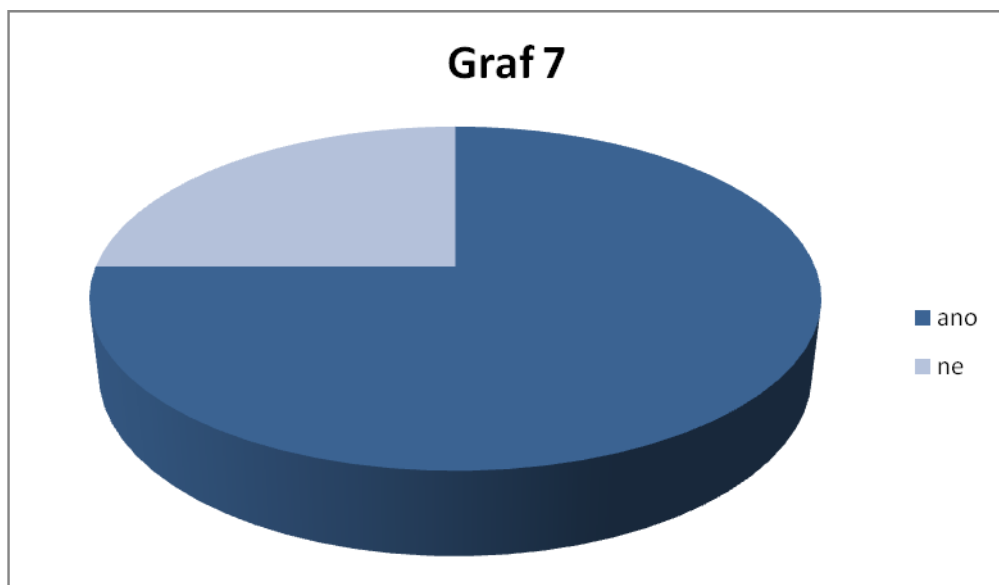
Z osmi dotazovaných odpovědělo čtyři (50%) kladně (s výší částky živobytí souhlasí) a čtyři (50%) záporně (výši částky živobytí by změnilo).

Graf 7 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby pobírající příspěvek na živobytí déle než šest měsíců je částka živobytí ve výši 2 020,- Kč.

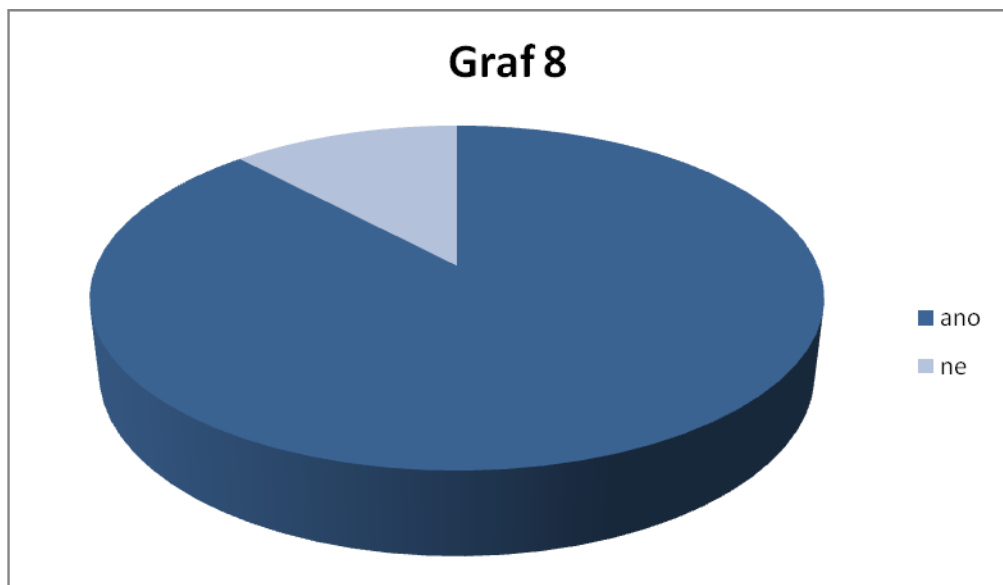
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) kladně (s výší částky živobytí souhlasí) a dvě (25%) záporně (s výší nesouhlasí).

Graf 8 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby vykonávající veřejnou službu 20 hodin v měsíci je částka živobytí ve výši 2 905,-Kč.

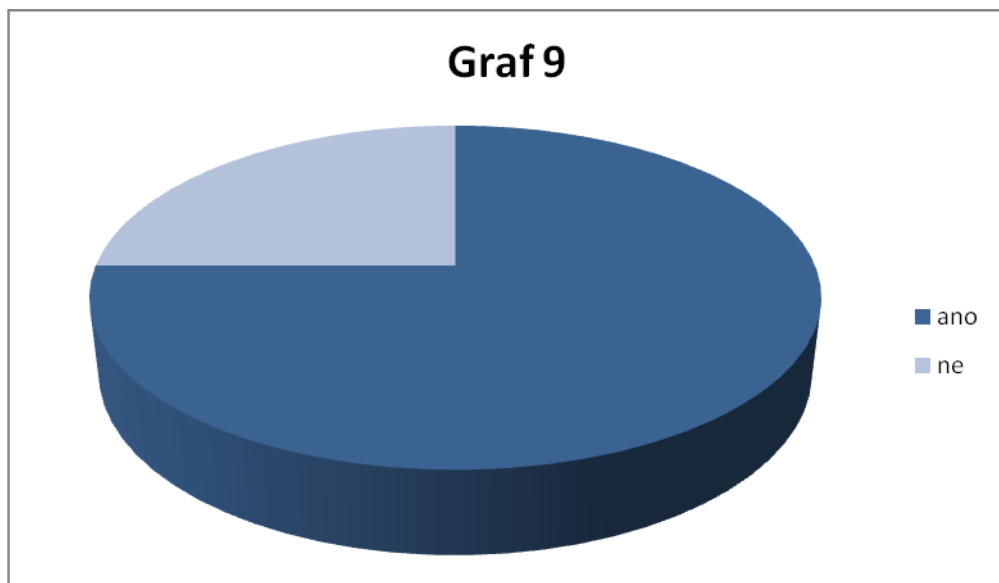
Z osmi dotazovaných odpovědělo sedm (88%) kladně (s výší částky živobytí souhlasí) a jedna (12%) záporně (výší částky živobytí by změnila).

Graf 9 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby invalidní v prvním a druhém stupni invalidity je částka živobytí ve výši 2 905,-Kč.

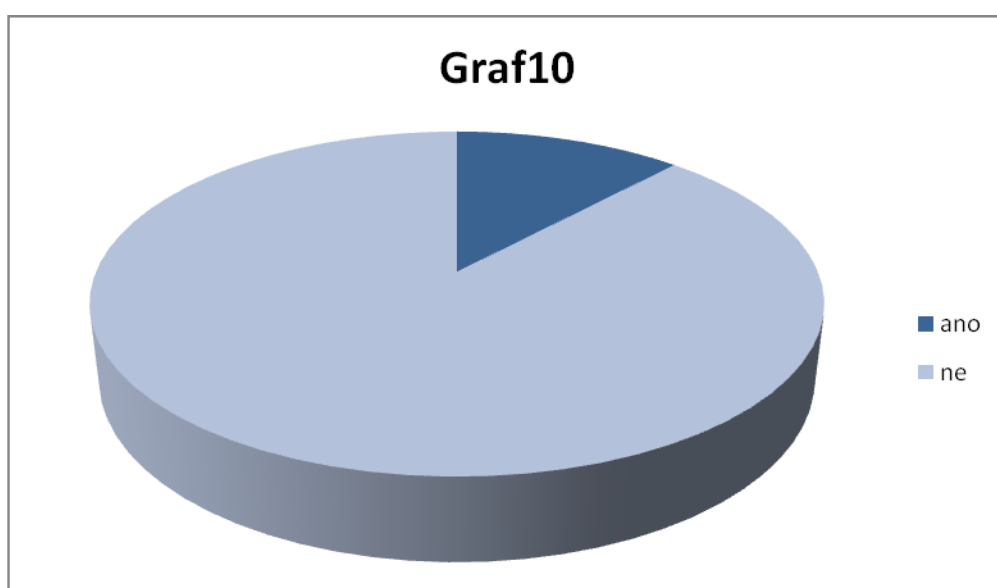
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (88%) kladně (s výší částky živobytí souhlasí) a dvě (12%) záporně (výší částky by změnilo).

Graf 10 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby vykonávající veřejnou službu 30 hodin v měsíci je částka živobytí ve výši 3 458,-Kč.

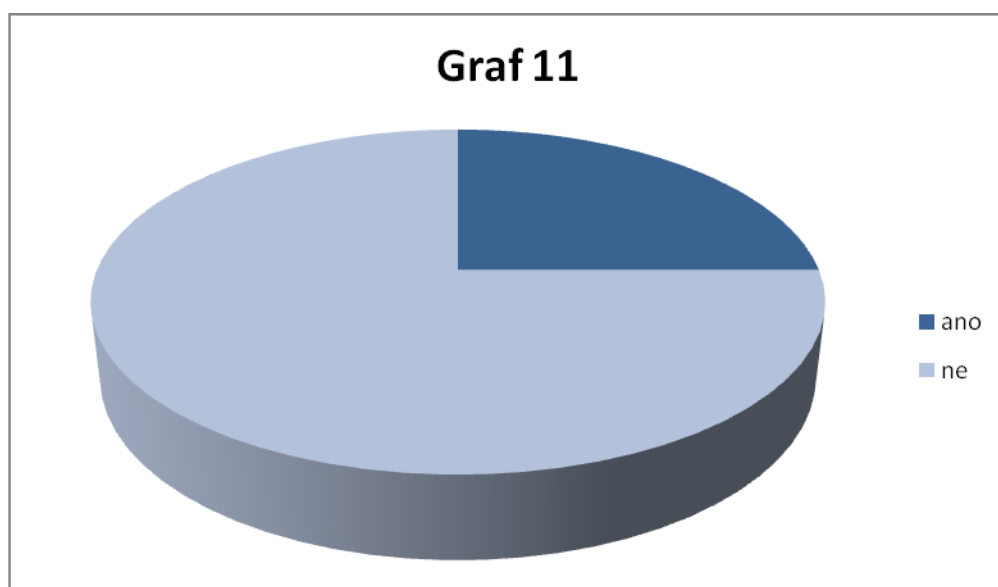
Z osmi dotazovaných odpovědělo sedm (88%) záporně (s výši částky živobytí nesouhlasí) a jedna (12%) kladně (výši částky živobytí by neměnila).

Graf 11 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby dočasně práce neschopné je částka živobytí ve výši 3 126,-Kč.

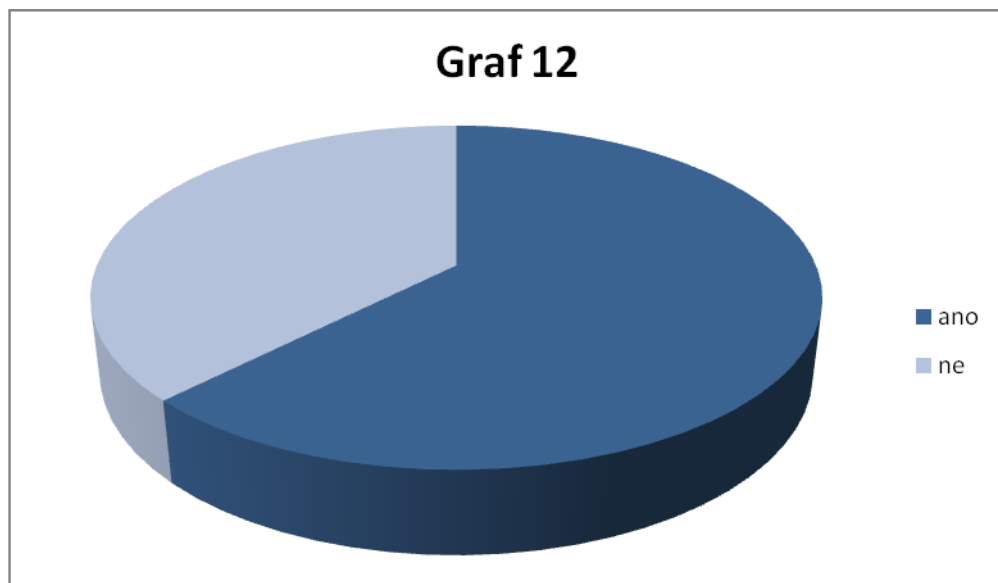
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) záporně (s výší částky živobytí nesouhlasí) a dva (25%) kladně (částku živobytí by neměnilo).

Graf 12 k otázce:

Myslíte si, že výše částek živobytí je u níže uvedených osob stanovena správně, nebo byste tyto částky stanovili v jiné výši? U osoby invalidní ve třetím stupni invalidity je částka živobytí ve výši 3 126,-Kč.

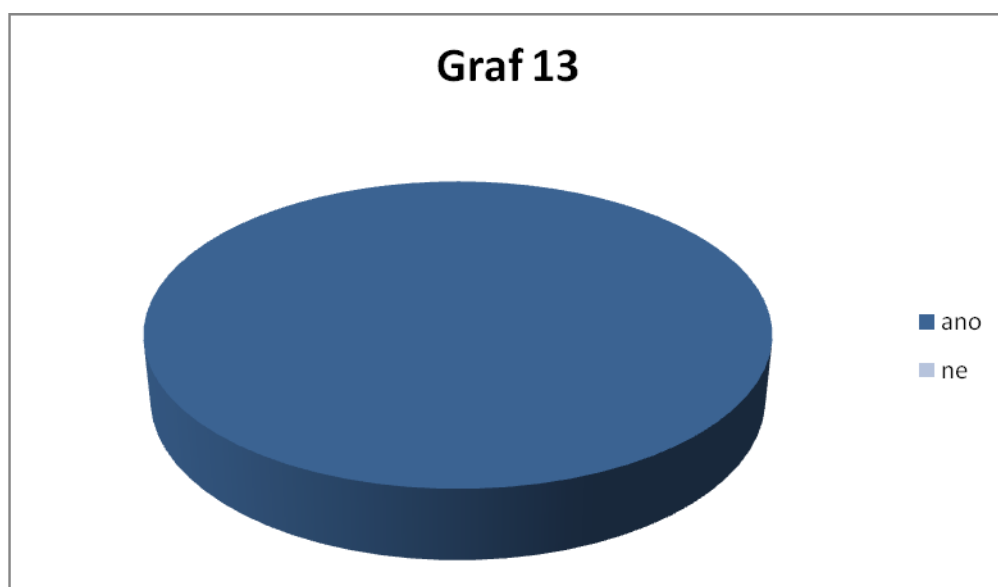
Z osmi dotazovaných odpovědělo pět (63%) kladně (s výši částky živobytí souhlasí) a tři (38%) záporně (výši částky živobytí by změnilo).

Graf 13 k otázce:

Souhlasíte s poskytováním části dávky příspěvku na živobytí ve věcné formě? (Poukázky na nákup potravin s výjimkou alkoholických nápojů a tabáku.)

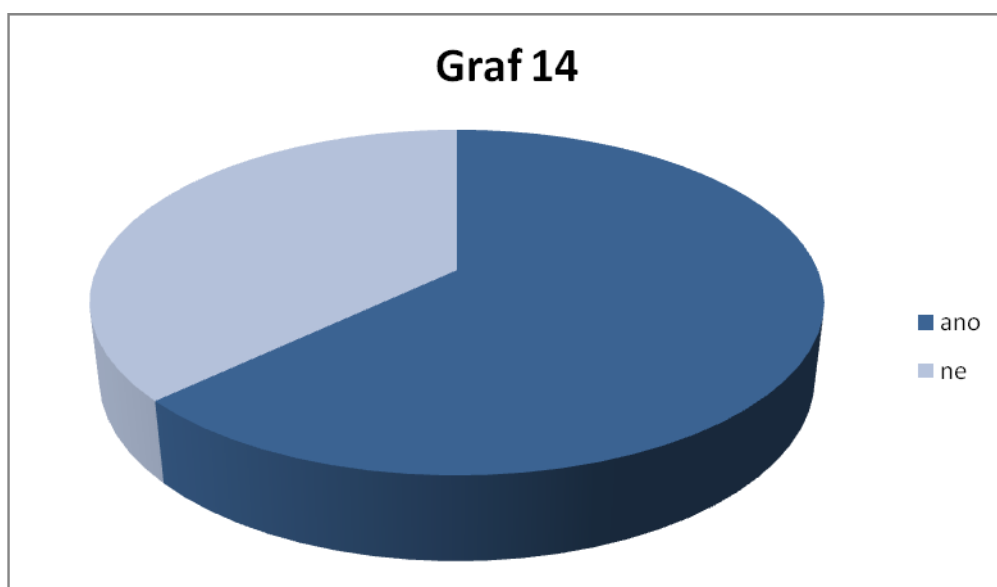
Z osmi dotazovaných odpovědělo osm (100%) kladně (s poskytováním touto formou souhlasí).

Graf 14 k otázce:

Domníváte se, že vyplácení doplatku na bydlení následující měsíc je problém?

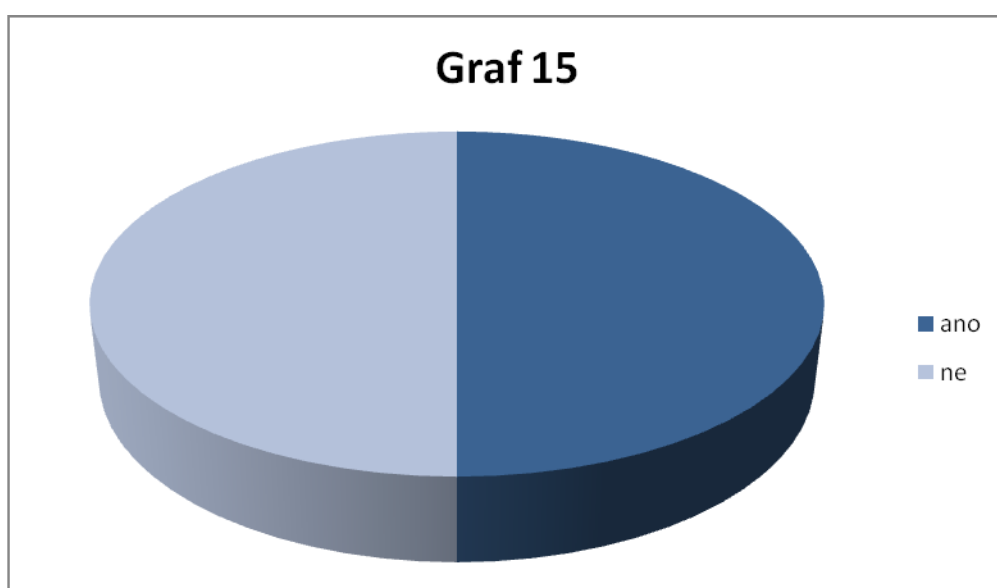
Z osmi dotazovaných odpovědělo pět (63%) kladně (problém v tomto opatření nespatřují) a tři (37%) záporně (je to problém).

Graf 15 k otázce:

Souhlasíte s množstvím náležitostí, které je třeba k žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi doložit, nebo si myslíte, že by bylo dobré počet těchto náležitostí redukovat?

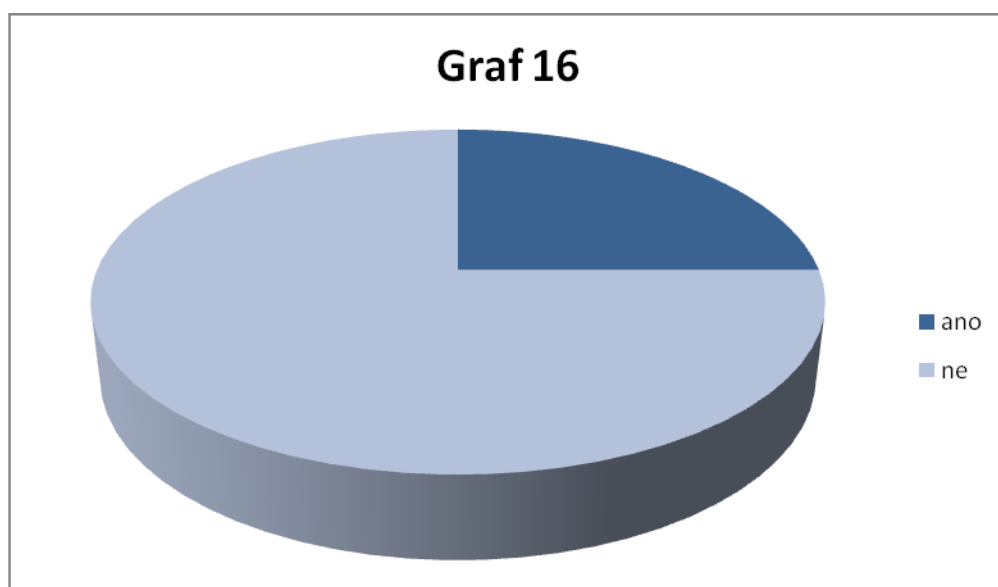
Z osmi dotazovaných odpověděli čtyři (50%) kladně (s množstvím těchto náležitostí souhlasí) a čtyři (50%) záporně (domnívají se, že je třeba množství náležitostí redukovat).

Graf 16 k otázce:

Myslíte si, že si osoba může za částku životního minima zajistit výživu a ostatní základní osobní potřeby? (Částka životního minima jednotlivce je 3 126,-Kč.)

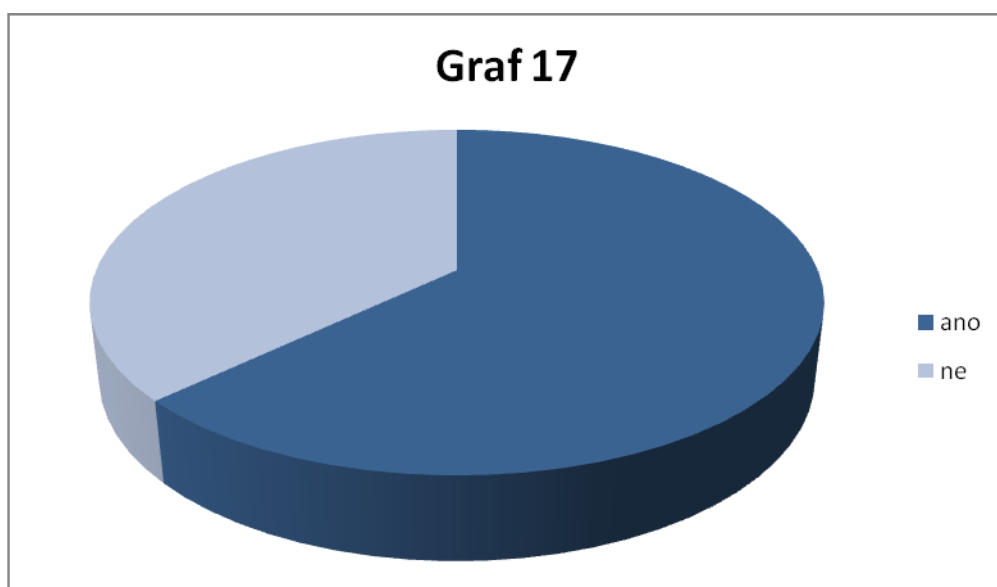
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) záporně (nemůže zajistit) a dva (25%) kladně (může zajistit).

Graf 17 k otázce:

Domníváte se, že jsou okruhy společně posuzovaných osob stanoveny správně, nebo se domníváte, že je třeba provést změny v těchto okruzích?

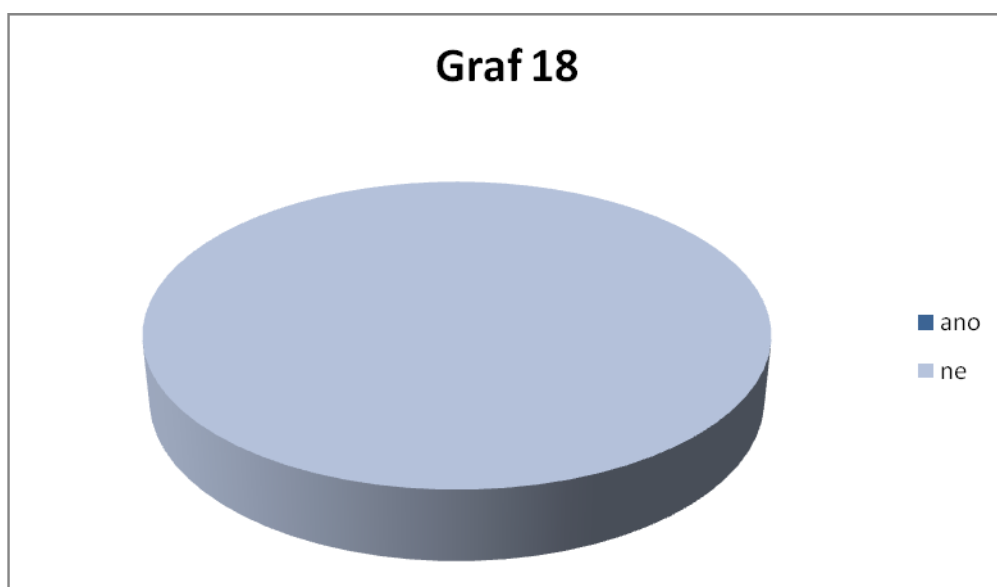
Z osmi dotazovaných odpovědělo pět (63%) kladně (okruhy by neměnilo) a tři (37%) záporně (domnívá se, že je třeba provést změny).

Graf 18 k otázce:

Myslíte si, že si osoba může za částku existenčního minima zajistit výživu a ostatní základní osobní potřeby na úrovni umožňující přežít? (Částka existenčního minima je 2 020,-Kč.)

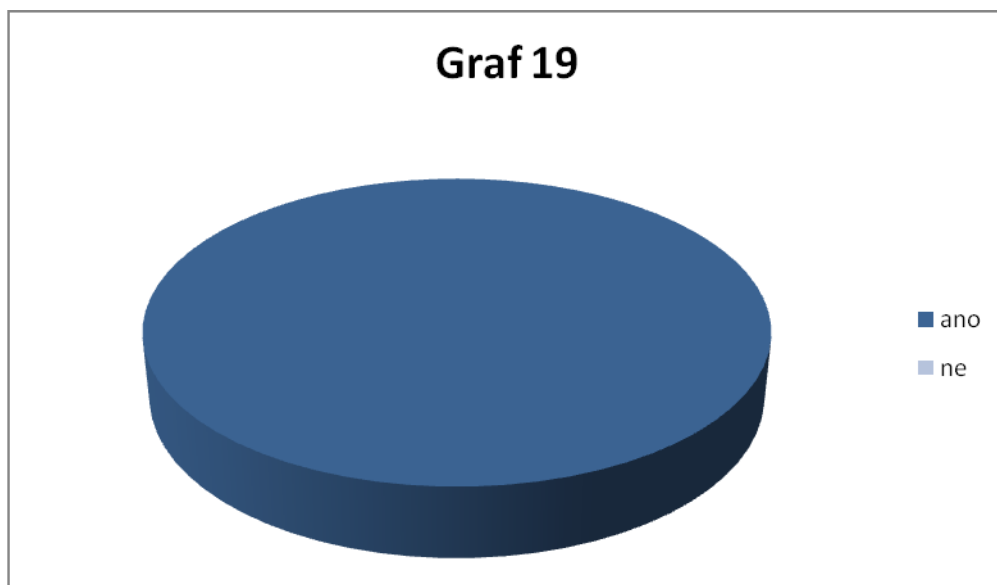
Z osmi dotazovaných odpovědělo osm (100%) záporně (nemůže).

Graf 19 k otázce:

Domníváte se, že si klient může za částku živobytí zvýšenou z důvodu dietního stravování zajistit dostatek dietních potravin?

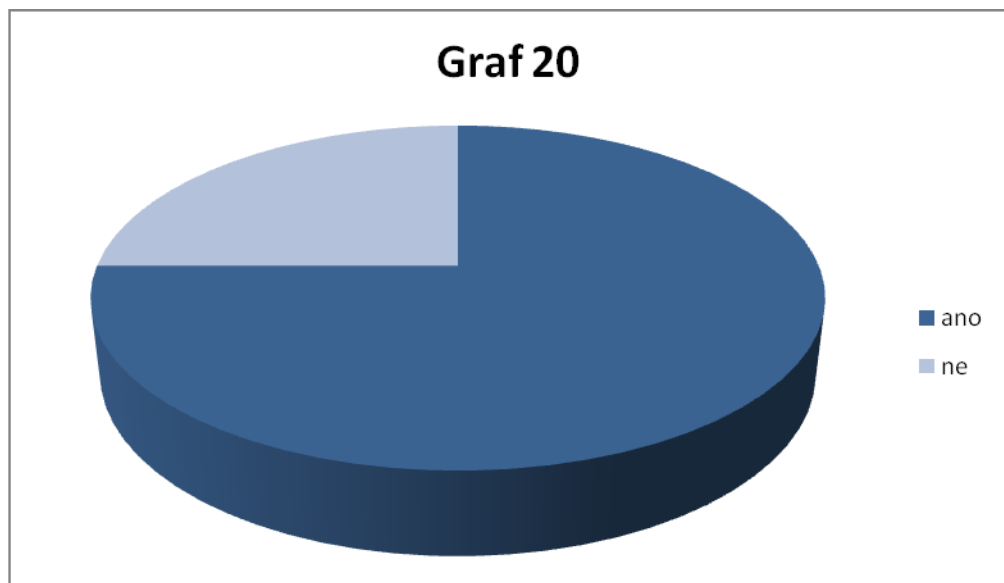
Z osmi dotazovaných odpovědělo osm (100%) kladně (může zajistit).

Graf 20 k otázce:

Je současná podoba sociální práce s klienty v hmotné nouzi, tak jak je uvedena v zákoně o pomoci v hmotné nouzi (sociální poradenství), dostačující?

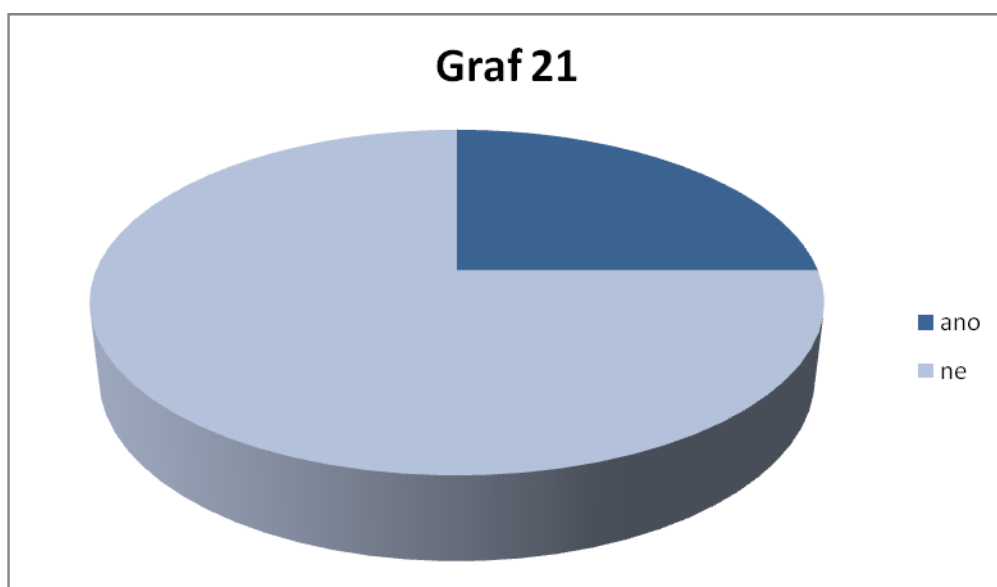
Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) kladně (je dostačující) a dva (25%) záporně (není dostačující).

Graf 21 k otázce:

Je podle Vás potřeba, aby pracovníci pomoci v hmotné nouzi měli vzdělání v sociální práci tak, jak je uvedeno v zákoně o sociálních službách?

Z osmi dotazovaných odpovědělo šest (75%) záporně (není to potřeba) a dva (25%) kladně (je to potřeba).

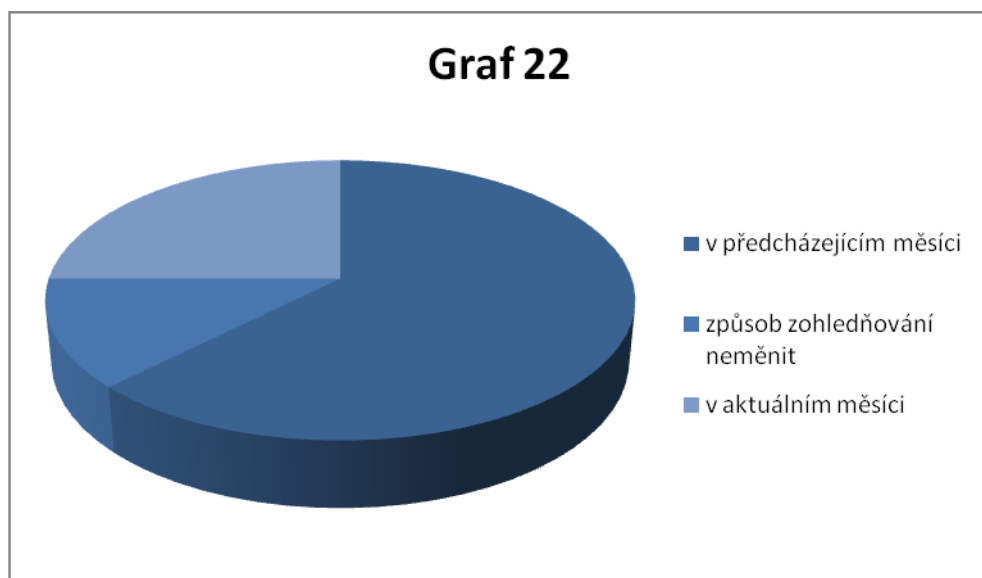
Grafy 22 až 25 k otázce:

Jaké jsou z Vašeho pohledu možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi?

Pět pracovníků z osmi (63%) se domnívá, že by bylo vhodné zohledňovat příjem klientů v rozhodném období předcházejícího měsíce.

Dvě pracovnice z osmi (25%) se domnívají, že by bylo vhodné zohledňovat příjem klientů v rozhodném období aktuálního měsíce.

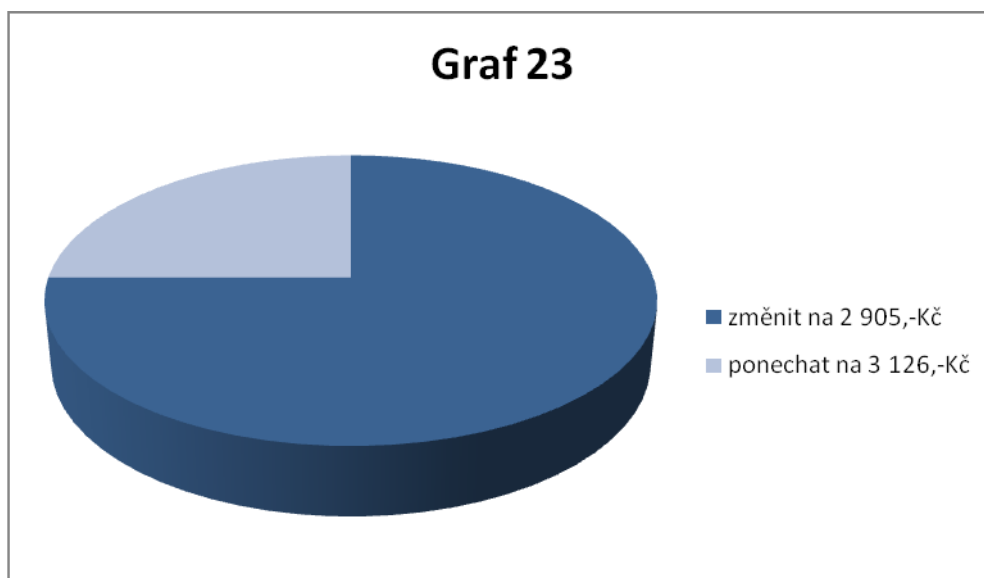
Jedna pracovnice (13%) je se způsobem zohledňování příjmu spokojená. (Současná právní úprava přikazuje zohledňování příjmu v rozhodném období předcházejících tří měsíců.)

Šest pracovníc z osmi (75%) by změnilo částku živobytí osoby dočasně práce neschopné na částku 2 905,-Kč.

Dvě pracovnice (25%) z osmi by částku živobytí neměnilo.

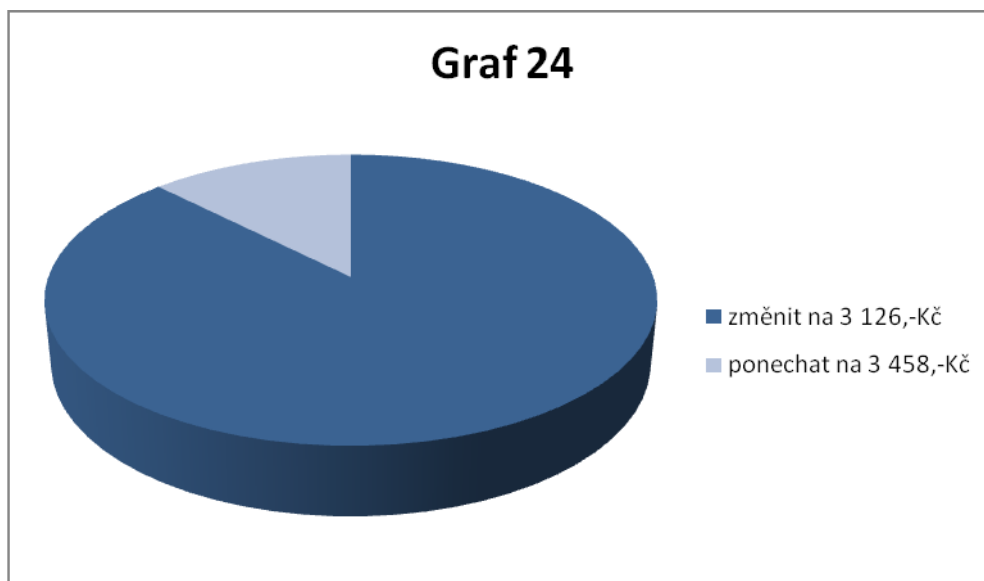
(Za současné právní úpravy tvoří částka živobytí osoby dočasně práce neschopné 3 126,-Kč.)

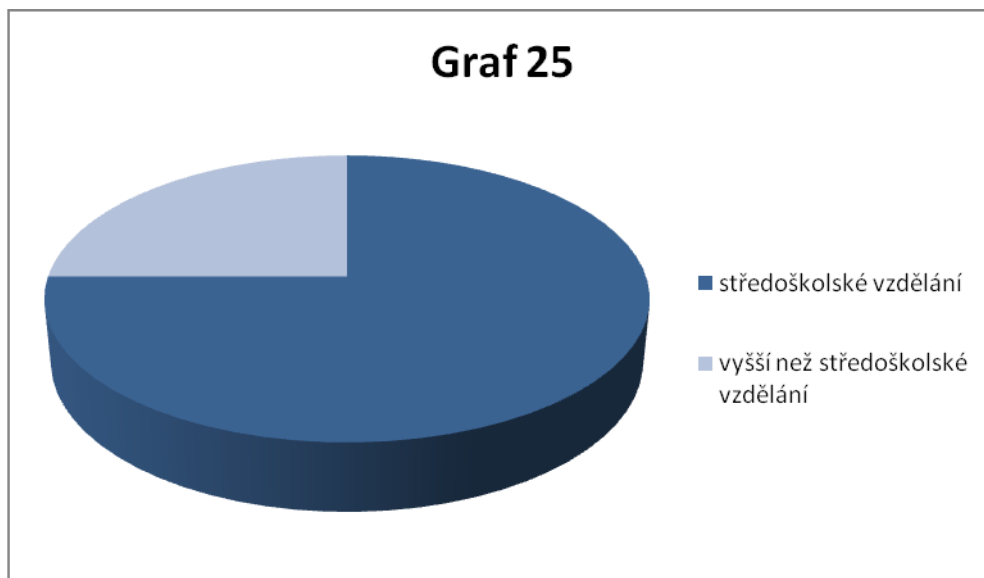
Sedm pracovníc z osmi (88%) by změnilo částku živobytí osoby, která v rámci výkonu veřejné služby odpracovala 30 hodin měsíčně na částku 3 126,-Kč.

Jedna pracovníce z osmi (13%) by částku živobytí neměnila.

(Za současné právní úpravy tvoří částka živobytí osoby, která v rámci výkonu veřejné služby odpracovala 30 hodin měsíčně částku 3 458,-Kč.)

Šest pracovníc z osmi (75%) se domnívá, že by pro výkon sociální práce vy systému pomoci v hmotné nouzi mělo stačit středoškolské vzdělání. Dvě pracovnice z osmi (25%) se domnívají, že středoškolské vzdělání je nedostačující. (V současné době je dle zákona o sociálních službách pro výkon této práce středoškolské vzdělání nedostačující.)

5.1 Dosažené výsledky z empirického šetření

Výše uvedené otázky vztahující se k jednotlivým ustanovením konkrétních legislativních úprav systému pomoci v hmotné nouzi jsem pokládala osmi sociálním pracovníkům oddělení pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě.

V případě spokojenosti s množstvím typů dávek systému pomoci v hmotné nouzi vyjádřila většina pracovníků spokojenost. Jedná se o 88% spokojenost.

V případě způsobu, jakým a v jaké míře jsou zohledňovány příjmy klienta v dávce, vyjádřila většina pracovníků spokojenost. Jedná se o 75% spokojenost.

V případě délky zohledňování příjmů klienta v dávce naopak vyjádřila většina pracovníků, a to 88% z nich, nespokojenost.

Absolutní, a to 100% spokojenost, byla pracovníci vyjádřena v případě hodnocení možnosti využití majetku klientů, které stanoví zákon o pomoci v hmotné nouzi.

V případě hodnocení přínosu veřejné služby, vyjádřila většina pracovníků, a to 75% z nich, nespokojenost.

V případě hodnocení výše částek živobytí u jednotlivých osob v hmotné nouzi, byla spokojenost s danou částkou živobytí vyjádřena následovně:

- u osob, které dluží na výživném, byla spokojenost s částkou živobytí 50%
- u osob pobírajících příspěvek na živobytí déle, než šest měsíců, byla spokojenost s částkou živobytí 75%
- u osob, které vykonávají veřejnou službu 20 hodin v měsíci, byla spokojenost s částkou živobytí ve výši 88%
- u osob invalidních v prvním a druhém stupni invalidity byla spokojenost s částkou živobytí 88%
- u osob, které vykonávají veřejnou službu 30 hodin v měsíci, byla spokojenost s částkou živobytí ve výši 12%

- u osob, které jsou uznány dočasně práce neschopné, byla spokojenost s částkou živobytí ve výši 25%
- u osob invalidních ve třetím stupni invalidity byla spokojenost s částkou živobytí ve výši 63%

V případě poskytování dávky ve věcné formě vyjádřil souhlas s tímto opatřením plný počet pracovníků, a to 100%.

Většina pracovníků, a to 63% se domnívá, že vyplácení dávky doplatku na bydlení následující měsíc nepředstavuje problém.

Ve spokojenosti s množstvím náležitostí, které je třeba k žádosti doložit, se pracovníci rozcházejí. Polovina z nich se domnívá, že je třeba množství náležitostí redukovat a polovina s tímto množstvím souhlasí.

V případě spokojenosti s jednotlivými ustanoveními zákona o pomoci v hmotné nouzi vyjádřilo nejvíce pracovníků, a to plný počet pracovníků, spokojenost s hodnocením možnosti využití majetku klientů, kdy má pracovníce zákonnou možnost přimět klienta k využití svého movitého či nemovitého majetku, díky čemuž se může dostat po určitou dobu ze stavu hmotné nouze a nečerpá tak prostředky určené na financování systému pomoci v hmotné nouzi. Absolutní spokojenost byla také zjištěna v případě poskytování dávky klientovi ve věcné formě, kdy se k tomuto opatření přistupuje například v případě osob závislých na alkoholu nebo na hracích automatech.

Zajímavé je srovnání spokojenosti pracovníků s výší částek živobytí u jednotlivých osob v hmotné nouzi. V případě výše částek živobytí u jednotlivých klientů souhlasila více než polovina dotazovaných s výší částek živobytí, které se pohybovaly v rozmezí od 2 020,-Kč do 2 905,-Kč. V případě výše částek živobytí v rozmezí od 3 126,-Kč do 3 458,-Kč vyjádřila s výší částek nesouhlas více jak polovina dotazovaných.

V případě spokojenosti s jednotlivými ustanoveními zákona o životním a existenčním minimu a s ustanoveními příslušné vyhlášky se všechny dotazované domnívají, že si klient nemůže za částku existenčního minima zajistit výživu a ostatní základní osobní potřeby na úrovni umožňující přežití. V případě životního minima se většina pracovníků, a to 75% z nich,

domnívá, že si klient nemůže za tuto částku zajistit výživu a ostatní základní osobní potřeby. V případě dietního stravování se všechny dotazované naopak domnívají, že si klient s dietou může za částku živobytí zvýšenou z důvodu dietního stravování zajistit dostatek dietních potravin. S okruhy společně posuzovaných osob, tak, jak je stanovuje zákon, je spokojeno 75% dotazovaných.

V případě sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi se většina dotazovaných domnívá, že je současná podoba sociální práce s klienty pomoci v hmotné nouzi dostačující. Kladně se vyjádřilo 75% pracovníků. Naopak většina dotazovaných, 75% z nich, se domnívá, že vzdělání v sociální práci není pro pracovníky systému pomoci v hmotné nouzi potřeba.

5.2 Závěry z empirického šetření

V případě jednotlivých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, kdy jsem se zaměřila ve svém empirickém šetření na ta ustanovení, které mají na stanovení výše dávky vliv, vyjádřilo spokojenost s těmito ustanoveními 61% pracovníků. K tomuto číslu jsem došla tak, že jsem stanovila procentní poměr mezi kladnými a zápornými odpověďmi, kdy záporných odpovědí, to znamená odpovědí vyjadřujících nespokojenost s jednotlivými ustanoveními zákona, bylo 39%.

V případě jednotlivých ustanovení zákona o životním a existenčním minimu, které mají vliv na stanovení výše dávky, vyjádřilo spokojenost 29% dotazovaných. Nespokojenost pak vyjádřilo 71% dotazovaných. K těmto hodnotám jsem došla obdobnou metodou jako v předchozím odstavci.

V případě spokojenosti s ustanovením příslušné vyhlášky ošetřující navýšení částek živobytí osobám s dietním stravováním je s tímto opatřením

spokojeno 100% dotazovaných pracovníků. Zde jsem při stanovování hodnot postupovala obdobně.

V případě toho ustanovení zákona o sociálních službách, které ošetřuje vzdělávání sociálních pracovníků a v případě toho ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, které ošetřuje podobu sociální práce, je s těmito ustanoveními spokojeno 25% dotazovaných pracovníků.

Celkově je tak s jednotlivými právními úpravami ošetřujícími systém pomoci v hmotné nouzi spokojeno 54% dotazovaných. K tomuto číslu jsem došla tak, že jsem opět stanovila procentní poměr mezi spokojenými a nespokojenými pracovníky.

Výzkumem se mi podařilo vyvrátit svou hypotézu, že více než 3/4 sociálních pracovníků je s legislativní úpravou spokojeno. Procento spokojenosti mírně převyšuje hodnotu 50%. Nemohu tak míru spokojenosti považovat za vysokou.

Možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi spatřují pracovníci především ve změně částek živobytí osob dočasně práce neschopných (pro tuto změnu se vyjádřilo kladně 75% pracovníků) a osob, které odpracují 30 hodin měsíčně v rámci veřejné služby (pro tuto změnu se vyjádřilo kladně 88% pracovníků). Dále tuto změnu spatřují ve změně rozhodného období, za které se zohledňují příjmy. Většina pracovníků (88%) by rozhodným obdobím stanovila pouze jeden z měsíců, buď předcházející, nebo aktuální měsíc. Další změnu by pracovníci (75%) spatřovali ve změně zákona o sociálních službách, kdy by pro výkon sociální práce mělo stačit středoškolské vzdělání.

Závěr

Na začátku své práce jsem si dala za cíl zjistit, jak jsou spokojeni sociální pracovníci se stávající legislativní úpravou pomoci v hmotné nouzi a jaké jsou podle jejich mínění možnosti změny systému pomoci v hmotné nouzi. Předpokládala jsem, že více, než 3/4 z nich jsou s těmito ustanoveními legislativních úprav spokojeni. Tento můj předpoklad se tak stal i mojí hypotézou.

V teoretické části práce jsem se zabývala jednotlivými ustanoveními zákona o pomoci v hmotné nouzi, zákona o životním a existenčním minimu a příslušné vyhlášky, které mají na stanovení výše dávky vliv. Nemohla jsem ovšem opomenout ani zákon o sociálních službách, který stanovuje vzdělání sociálních pracovníků.

V praktické části pak popisuji cestu, kterou jsem se rozhodla jít při svém šetření a to cestu rozhovoru s jednotlivými pracovníci. V empirické části pak popisuji cíl této cesty a to konkrétní odpovědi mých respondentů, které mi pak poskytly ucelený obraz odpovědi na mou hypotézu.

V mé práci jsem se snažila zjistit jejich spokojenost proto, že se domnívám, že pokud by šetření, které jsem realizovala já, bylo realizováno na všech odděleních pomoci v hmotné nouzi v České republice, mohlo by se dojít k zajímavým závěrům a mohla by tak být rozvířena společenská diskuze například na téma výše částek živobytí. Stejně tak by se mohlo šetření konat se záměrem zjistit spokojenost klientů systému pomoci v hmotné nouzi, s jednotlivými ustanoveními zákona, které mají na výši jejich dávky vliv. Věřím tedy, že moje práce bude především inspirací a podnětem k zamyšlení pro čtenáře, který se tak může sám zamyslet např. nad výší částek živobytí.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Alice Tušarová

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie a andragogiky FF UPOL

Název diplomové práce: Spokojenost sociálních pracovníků oddělení pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě s legislativní úpravou systému pomoci v hmotné nouzi

Počet znaků: 77 455

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 20

Klíčová slova: hmotná nouze, životní minimum, existenční minimum, živobytí, sociální politika, sociální práce, spokojenost, sociální pracovník

Krátká a výstižná charakteristika diplomové práce: Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit míru spokojenosti sociálních pracovníků s legislativním ukotvením systému pomoci v hmotné nouzi. V teoretické části jsem představila systém pomoci v hmotné nouzi, v části praktické pak předkládám samotné šetření, které mě dovedlo k odpovědi na mou výzkumnou otázku. Na základě šetření bylo zjištěno, že 54% pracovníků systému pomoci v hmotné nouzi Městského úřadu ve Znojmě vyjadřuje spokojenost s jednotlivými ustanoveními legislativních úprav tohoto systému. Míru spokojenosti však nelze považovat za vysokou, neboť nedosahuje hodnoty 75%.

Annotation

Surname and First name: Alice Tušarová

Name of institute and faculty: Institute of Sociology and Andragogica PF PUOL

Name of diploma thesis: Satisfaction of social workers in material need assistance department of Znojmo municipal with legislative change in material need assistance system

Characters count: 77 455

Appendices count: 0

Used literature count: 20

Key words: material need, living wage, subsistence, livelihood, social policy, social work, satisfaction, social worker

Brief characteristics of diploma thesis: The target of my bachelor thesis was to determine a level of social workers satisfaction with a legislative anchorage in the material need assistance system. In a theoretical part it has been introduced current methods of the material need assistance. In the practical part it has been considered an examination itself, that led me to answers for my research subject. Based on the examination, it has been determined, that majority of the material need assistance workers reflects the satisfaction with every particular enactments of the system legislative changes.

Použitá literatura

MATOUŠEK,O. Sociální práce v praxi. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X

MATOUŠEK,O. Základy sociální práce. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 312 s. ISBN 978-80-7367-331-4

MATOUŠEK,O. Metody a řízení sociální práce. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2

KREBS,V. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. 504 s. ISBN 978-80-7357-276-1

GAVORA,P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: PAIDO, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6

CHRÁSKA,M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 1. vyd. Olomouc: UPOL, 2003. 198 s. ISBN 80-244-0765-5

zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 504/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Metodický pokyn č. 2/2006 MPSV ČR 56 s.

Metodický pokyn č. 7/2007 MPSV ČR 13 s.

Metodický pokyn č. 2/2008 MPSV ČR 5 s.

Metodický pokyn č. 5/2008 MPSV ČR 2 s.

Metodický pokyn č. 7/2008 MPSV ČR 11 s.

Metodický pokyn č. 8/2008 MPSV ČR 4 s.

Metodický pokyn č. 5/2008 MPSV ČR 13 s.

Metodický pokyn č. 6/2009 MPSV ČR 3 s.